Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 58 (16581) | 1984 оной мартын 8, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

СОВЕТ ЭХЭНЭРНҮҮДТЭ

Хүндэтэ эхэнэрнүүд!

Манай Эхэ ороной алдар солото басагад!

Советскэ Союзай Коммунис партиин Централька Комитет Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэрөөр — бүхы дэлхэйн ажалша Эхэнэрнүүдэй интернациональна hаналаа нэгэдэлгын үдэрөөр хэни халуунаар, үнэн зүрхэнhөө. Таанадые амаршална!

Мартын 8-манай эгээл гэрэлтэ, баяр баясхаланта hайндэрнүүдэй нэгэн мүн. Хабарай hайхан сэгтай хамта тэрэ ажалша коллектив бүхэндэ, айл бүхэндэ ерэдэг. Социально-экономическа болон соёлой байгуулалтын бүхы участогууд дээрэ зоригжол түгэс, эсэшэ сусашагүй хүдэлмэриинь түлөө эхэнэрнүүдтэ совет орон гүн гүнзэгы баяр баясхалан хүргэдэг.

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр байгша ондо совет арадай политическэ ба ажалай үндэр дэбжэлтын оршон байдалда тэмдэглэгдэжэ байна. СССР-эй Верховно Соведэй hая үнгэрhэн hунгалта социалис демократиин агууехэ амжамидаралта хүсые, Коммунис парти болон тэрэнэй Централька Комитедые тойроhон ажалшадай нягта жагсаалые эли тодоор элирхэйлэн харуулаа. Юрий Владимирович Андроповтой хахасалгын үдэрнүүдтэ парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэл, совет хүнүүдэй үндэр мэдэрэл ба эмхидхэл тодо hонороор харагдаа. Ленинскэ хараа шуғамаар бата найдамтайгаар, удаа дараалан дабшаха гэhэн парти болон арадай хубилашагүй хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлhэн КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүдые совет хүнүүд нэгэн дуугаар hэйшэан дэмжэнэ.

Совет эхэнэрнүүд — манай арадай зохёон байгуулхы ажалда бүрин эрхэтэ хабаадагшад, оронойнгоо материальна болон оюун бодолой баялигуудые байгуулагшад мүн. Мүнөө үедэ, хүгжэлтэ түгэс социализмые нарижуулан hайжаруулха үргэн хэмжээнэй зорилгонуудай шиидхэгдэжэ байхада, партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар үсэд шанга хүдэлмэриин ябуулагдажа байхада, тэдэнэй үүргэ айхабтар ехэ, улам харюусалгатай болоно. Партиин уряада харюу болгон, хото городуудай болон хүдөө тосхонуудай ажалша эхэнэрнүүд 1984 оной болон бүхыдөө табан жэлэй түсэбүүдые дүүргэхын ба үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой. Эхэнэрнүүдэй шэдабариhаа, хүсэ шадалhаа, талаан бэлигhээ ба мэргэжэлhээ экономикын хүгжэлтын эршые түргэдхэлгэ, эрдэм наука болон соёл культурын саашанхи дэбжэлтэ, хүгжэлтэ ехээр дулдыдадаг байна. Соведүүдэй ороной эхэнэрнүүд саашадаашье социалис Эхэ оронойнгоо аша туhада өөhэдынгөө хүсэ шадал ба эрдэм мэдэсэ улам ехээр зорюулха байха гэжэ КПСС-эй Централька Комитет найдана.

Гүрэнэй ба ниитын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ эхэнэрнүүдэй улам бүри эдэбхитэйгээр хабаадаха тушаа Коммунис парти ехэ анхарал хандуулдаг юм. Үнгэрhэн hунгалтын үедэ арадна оронойнгоо хуули паргадаг дээдын зургаанда өөhэдынгөө эрхим басагадые hунгаа. Депутадуудай гурбанай нэгэ хубинь эхэнэрнүүд болоно. Хэдэн миллион эхэнэрнүүд нютагай Соведүүдтэ, партийна, профсоюзай болон комсомолой организацинуудта аша үрэтэй хүдэлмэри ябуулна, олониинь предприяти, совхоз, колхоз болон эмхи зургаануудые толгойлно. Эдэ бүгэдэ хадаа ажабайдалай совет шэнжэ шанарай булюу hайн талын, манай социалис байгуулалтын бодото демократизмын үнэншэмэ гэршэ болоно бшуу.

Эхэ-эхэнэрнүүдтэ бидэ гүн гүнзэгы хүндэлэлэй мэдэрэлтэйгээр хандадаг гээшэбди. Таанад социалис Эсэгэ оронойнгоо ушар ёhо мэдэхэ, ажалда дуратай эрхэтэдые ургуулагты, залуушуулые коммунис нангин ехэ зорилгонуудай ёhоор хүмүүжүүлэгты, Таанадга, ургажа ябаа үетэнэй түрүүшын hурган хүмүүжүүлэгшэдтэ, таанадай сэгнэшэгүй ехэ, hайн hайхан ажалайтнай түлөө бүгэдэ арадай баяр баясхалан!

Совет эхэнэрнүүд өөhэдынгөө ерээдүйдэ бата найдамтайгаар этигэнэ. Капитализмын эрхэ байдалда эхэнэрнүүдые зайлашагүй даган ябадаг хүдэлмэригүйдэлгэ ба социальна бусад зоболон ядаралнууд тэдээндэ хүрэхэгүй байна бшуу. Эхэнэрнүүд, үхибүүд, гэр бүлэ тушаа анхарал оролдолго хадаа социалис обществын хуули ёhо болонхой. Эхэнэрнүүдэй ажалай ба ажаhуудалай эрхэ байдалые hайжаруулха талаар хэмжээнүүд хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэнэ, гэр байрын үргэн ехэ барилга хэгдэнэ, хүүгэдэй саадууд болон яслинуудай, элүүрые хамгаалгын эмхи зургаануудай тоо улам олошорно. Эдир халаание hургалга ба хүмүүжүүлгэдэ, тэрэние ажабайдал ба ажалда бэлдэлгэдэ болохоёо байгаа юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй hургуулиие хубилган шэнэлэлгэ айхабтар ехэ удха шанартай байха юм.

Хүндэтэ эхэнэрнүүд!

Манай түби дэлхэй түгшүүрилтэ үе сагта оронхой. Ээзрхэг түримхэй империалис хүсэнүүдэй гэмээр уласхоорондын байдаг эрид шахардуу болоод байна. Иимэ эрхэ байдалда Советскэ Союз тэсэбэритэй ба hэримжэтэй байхые оролдоно, эб найрамдал сахин хамгаалхын ба хүн түрэлтэндэ тохёолдоод байhан ядерна аюулые зайсуулан сарахын тула хэрэгтэй бүхы хэмжээнүүдые абана гээшэ. Совет эхэнэрнүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэлшэдэй түрүүшын зэргэдэ дабшана. Социалис гүрэнүүдэй эхэнэрнүүдтэй, бусад оронуудай ажалша эхэнэрнүүдтэй хамта тэдэ империалис дай жүрөөдэгшэдтэ эсэргүүгээр эрид шууд тэмсэнэ, тэдэнэй ээзрхэг түримхэй политикые дураа гутан буруушаана. Эб найрамдал аршалэн хамгаалгада таанадай дуунууд улам бүри шаhгаар соностог лэ! Бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ сэнхир хүхэ огторгой, сэлмэг туяата наран байха ёhотой!

Хүндэтэ эхэнэрнүүд!

Энэ hайндэр КПСС-эй Централька Комитет элүүр энхые, ажал, hуралсал болон зохёсхы ажалдатнай, үхибүүдээ хүмүүжүүлгэдэтнай шэнэ амжалтануудые Таанадта хүсэнэ! Таанадта ба Таанадай гэр бүлынхидтэ ехэ зол жаргал!

Совет эхэнэрнүүдтэ алдар соло!
Аха дүү социалис оронуудай эхэнэрнүүдтэ хани халуун амар мэндэ!

Бүхы дэлхэйн ажалша эхэнэрнүүд мандаг лэ!

Манай Эхэ орон — Совет Социалис Республикануудай Союз улам бэхижэг, hэлбаран хүгжэг лэ!

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

ЦЕНТРАЛЬНА hУНГУУЛИИН КОМИССИИН МЭДЭЭСЭЛ

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй 1984 оной мартын 4-дэ үнгэргэгдэhэн hунгалтын дүнгүүд тухай

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй hунгалтын дүнгүүд тухай окружной hунгуулиин комиссинуудhаа абтаhан баримта мэдээнүүдые Централька hунгуулиин комисси 1984 оной мартын 6-да хаража үзөөд, hунгуулиин бүхы округуудта hунгалта СССР-эй Конституциин, СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта тухай Хуулиин эрилтэнүүдтэй бүрин хүсэдөөр зохилдуулагдажа үнгэргэгдэhэн байна гэжэ тодорхойлбо.

Ороной гүрэнэй засагай дээдын зургаание hунгаха hунгуулиин кампани хаа хаанагүй КПСС-эй XXVI съездын, партиин Централька Комитедэй удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэhэн олониитын политическэ ба ажалай ехэ дэбжэлтын оршон байдалда үнгэрөө. Советскэ Союзай Коммунис парти болон тэрэнэй ленинскэ Централька Комитедые совет арадай нягтаар тойрон жагсанхай байhые тэрэ батаар элирхэйлэн харуулба.

hунгалтада бэлэдхэл, тэрэние үнгэргэлгэ ажалшадай олоной хабаадалгатайгаар үнгэрөө. Олон миллион совет эрхэтэд hунгуулиин комиссинуудта этигэмжэтэ нюурнууд, агитаторнууд болон пропагандистнууд болажо, эдэбхитэйгээр хүдэлбэ. hунгалтын урда тээхи олон тоото суглаанууд дээрэ депутадта кандидадуудай политическэ ба ажалай шэнжэ шанарнууд али бүхы талаhаа зүбшэн хэлсэгдэhэн, hунгагшад тэдэнэртэ захяануудые үгэhэн, гүрэнэй ба ажахын зургаануудай хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха, журам ба гурим бэхижүүлхэ талаар шэглүүлэгдэнхэй ажаглалтануудые хэhэн, дурадхалнуудые оруулhан байгаа.

Союзай Соведэй ба Национальностьнуудай Соведэй hунгалта үнгэргэхэ окружной hунгуулиин комиссинуудай эльгээhэн протоколнуудай үндэhөөр Централька hунгуулиин комисси бүхы орон дотор үнгэргэгдэhэн СССР-эй Верховно Соведэй hунгалтын эсэсэй дүнгүүдые тодорхойлоо.

hунгалтада хабаадаха hунгагшадай списогүүдтэ 184.029.412 хүн оруулагдаhан байгаа. 184.006.373 hунгагшад гэхэ гү, али 99,99 процентнь дуугаа үгэлгэдэ хабаадаба.

Союзна республиканuудта үнгэргэгдэhэн hунгалтада hунгагшадай хабаадаhыень иимэ баримтанууд элирхэйлэн харуулна гэбэл:

Союзна республиканууд	Бүхы hунгагшад	hунгалтада хабаадаба	Процентээр
РСФСР	100.831.345.	100.810.981	99,98
Украинын ССР	36.373.777	36.372.499	99.99
Белоруссиин ССР.	6.969.339	6.969.002	99,99
Узбегэй ССР	8.458.625	8.558.595	99,99
Казахай ССР	9.161.902	9.161.702	99,99
Грузиин ССР	3.315.139	3.315.078	99,99
Азербайджанай ССР	3.439.790	3.439.776	99,99
Литвагай ССР	2.377.998	2.377.813	99,99
Молдавиин ССР	2.674.440	2.674.206	99,99
Латвиин ССР	1.863.888	1.863.760	99,99
Киргизэй ССР	2.001.643	2.001.597	99,99
Таджигай ССР	2.079.178	2.079.122	99,99
Армениин ССР	1.854.613	1.854.562	99.99
Туркмениин ССР	1.531.610	1.531.609	99,99
Эстониин ССР	1.096.125	1.096.071	99,99

СОЮЗАЙ СОВЕДЭЙ hУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

Союзай Соведэй hунгалта үнгэргэхын тула СССР-эй дэбисхэр дээрэ 750 hунгуулиин округ эмхидхэгдэhэн байгаа. 750 hунгуулиин округто hунгалта болобо.

183.897.278 hунгагшад гэхэ гү, али 99,94 процентнь Союзай Соведэй депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэhэн байна. 109.072 hунгагшад кандидадуудые буруушаажа дуугаа үгөө. СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта тухай Хуулиин 54-дэхи статьягай үндэhөөр, hунгуулиин 17 бюллетень үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдээ.

Союзай Соведэй hунгалтын үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд иимэ байна:

Союзна республиканууд	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Бүхыдөө	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Процентээр	Депутадта кандидадуудые буруушаажа дуугаа үгэлгэ	Үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэhэн бюллетеньнүүдэй тоо	Депутадууд hунгагдаа
РСФСР	100.717.650	99,91	93.320	11	405
Украинын ССР	36.367.315	99,99	5.184	—	144
Белоруссиин ССР	6.967.816	99,98	1.185	—	28
Узбегэй ССР	8.457.097	99,98	1.495	3	39
Казахай ССР	9.157.703	99,96	3.999	—	41
Грузиин ССР	3.314.931	99,99	147	—	14
Азербайджанай ССР	3.439.765	99,99	11	—	15
Литвагай ССР	2.377.511	99,99	302	—	9
Молдавиин ССР	2.673.518	99,97	688	—	11
Латвиин ССР	1.863.284	99,97	470	2	7
Киргизэй ССР	2.000.264	99,93	1.333	—	9
Таджигай ССР	2.078.850	99,99	272	—	9
Армениин ССР	1.854.499	99,99	63	—	8
Туркмениин ССР	1.531.459	99,99	149	—	7
Эстониин ССР	1.095.616	99,96	454	1	4

Союзай Соведэй hунгалта үнгэргэхэ hунгуулиин бүхы округуудта hунгагдахые зүбшөөлөө үгэhэн кандидадууд диилэнхи олонхиин дуу абажа депутадуудаар hунгагдаа.

Бүхыдөө 750 депутат Союзай Соведтэ hунгагдаба.

НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДЭЙ hУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

Бүхы союзна болон автономито республикануудай, автономито областьнуудай ба автономито округуудай газар дээрэ Национальностьнуудай Соведэй hунгалта үнгэргэхын тула СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта тухай Хуулитай зохилдуулагдажа, 750 hунгуулиин округ, тэрэ тоодо: союзна республика бүхэндэ — 32, автономито республика бүхэндэ—11, автономито область бүхэндэ— 5, автономито округ бүхэндэ hунгуулиин 1 округ эмхидхэгдэн байгуулагдаhан байгаа, 749 hунгуулиин округто hунгалта үнгэргэгдөө. Депутадта кандидадай наhа бараhан дээрэhээ Казахай ССР-hээ Национальностьнуудай Соведтэ hунгалта үнгэргэхэ Джамбулска hунгуулиин 138-дахи округто hунгалта үнгэргэгдэбэгүй. Энэ округто hунгалта hаяар үнгэргэгдэхэ юм.

Национальностьнуудай Соведэй hунгалтын үедэ дуугаа үгэлгын дүнгүүд иимэ байна:

Союзна республикануудhаа

Союзна республиканууд	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Бүхыдөө	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Процентээр	Депутадта кандидадуудые буруушаажа дуугаа үгэлгэ	Үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэhэн бюллетеньнүүдэй тоо	Депутадууд hунгагдаа
РСФСР	100.707.315	99,92	80.857	10	32
Украинын ССР	36.367.325	99,99	5.174	—	32
Белоруссиин ССР	6.967.698	99.98	1.304	—	32
Узбегэй ССР	8.456.855	99,98	1.734	6	32
Казахай ССР	8.86.518	99.96	3.584	—	31
Грузиин ССР	3.314.915	99,99	160	—	32
Азербайджанай ССР	3.439.727	99,99	49	—	32
Литвагай ССР	2.377.482	99,99	330	—	32
Молдавиин ССР	2.673.337	99,97	869	—	32
Латвиин ССР	1.863.375	99,98	384	1	32
Киргизэй ССР	2.000.454	99,94	1.143	—	32
Таджигай ССР	2.078.850	99,99	266	—	32
Армениин ССР	1.854.486	99.99	76	—	32
Туркмениин ССР	1.531.347	99,98	262	—	32
Эстониин ССР	1.095.499	99,75	571	1	32
Бүхы союзна республикануудта	183.592.183	99,75	96.673	18	479

Автономито республикануудhаа

Автономито республиканууд	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Бүхыдөө	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Процентээр	Депутадта кандидадуудые буруушаажа дуугаа үгэлгэ	Үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэhэн бюллетеньнүүдэй тоо	Депутадууд hунгагдаа
Абхазай АССР	325.824	99,99	20	—	11
Аджарай АССР	217.630	99,97	60	—	11
Башкирай АССР	2.568.724	99,89	2.794	—	11
Буряадай АССР	631.180	99,92	488	—	11
Дагестанай АССР	902.289	99,98	214	—	11
Кабардино-Балкарай АССР	441.892	99,96	192	—	11
Хальмагай АССР	193.018	99.66	650	—	11
Каракалпагай АССР	451.969	99,99	25	—	11
Карелиин АССР	518.748	99,82	932	—	11
Коми АССР	749.897	99,93	517	—	11
Мариин АССР	491.702	99,94	292	—	11
Мордвагай АССР	666.440	99,99	79	—	11
Нахичеванска АССР	144.858	100.00	—	—	11
Хойто-Осетиин АССР	391.946	99,95	207	—	11
Татарай АССР	2.369.508	99,77	5.485	—	11
Тувын АССР	152.707	99,93	106	—	11
Удмуртын АССР	1.023.292	99,92	787	—	11
Чечено-Ингушай АССР	670.820	99,93	477	—	11
Чувашай АССР	830.574	99,82	1.476	—	11
Яхадай АССР	427.062	99,84	686	—	11
Бүхы автономито республикануудта	14.170.080	99.89	15.487	—	220

Автономито областьнуудhаа

Автономито областьнууд	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Бүхыдөө	Депутадта кандидадуудай түлөө дуугаа үгэлгэ: Процентээр	Депутадта кандидадуудые буруушаажа дуугаа үгэлгэ	Үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэhэн бюллетеньнүүдэй тоо	Депутадууд hунгагдаа
Адыгэйн автономито область	291.269	99,98	56	—	5
Горно-Алтайн автономито область	114.829	99,96	41	—	5
Горно-Бадахшанска автономито область	64.222	100,00	—	—	5
Еврейн автономито область	137.217	99,95	66	—	5
Карачаево-Черкесскэ автономито область	254.659	99,79	545	—	5
Нагорно-Карабахска автономито область	101.337	100,00	—	—	5
Хакасай автономито область	346.964	99,95	160	—	5
Урда-Осетиин автономито область	61.053	99,99	8	—	5
Бүхы автономито областьнуудта	1.371.550	99,94	876	—	40

Автономито округуудhаа

Автономито округуудhаа Национальностьнуудай Соведэй депутадта кандидадуудай түлөө 1.218.728 hунгагшад гэхэ гү, али 99,92 процентнь дуугаа үгэhэн байна. 976 hунгагшад буруушаажа дуугаа үгэбэ. Үнэнтэ бэшэ гэжэ мэдэрэгдэhэн hунгуулиин бюллетеньнүүд байгаагүй.

Тиигэжэ Национальностьнуудай Соведэй hунгалта үнгэргэхэ hунгуулиин округуудта hунгагдахаар зүбшөөлөө үгэhэн кандидадуудай диилэнхи олонхиинь дуу абажа, депутадуудаар hунгагдаа. Национальностьнуудай Соведтэ бүхыдөө 749 депутат, тэрэ тоодо: союзна республикануудhаа —479, автономито республикануудhаа—220, автономито областьнуудhаа—40, автономито округуудhаа 10 депутат hунгагдаба.

СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта тухай Хуулиин 28-дахи статьягай үндэhөөр Централька hунгуулиин комисси 14.99 hунгуулиин округhоо СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй депутадуудые, тэрэ тоодо: Союзай Соведэй 750 депутадые, Национальностьнуудай Соведэй 749 депутадые бүридхэлдэ абаhан байна.

Депутадуудай бүридэлдэ 527 хүдэлмэришэн гэхэ гү, али 35,2 процент, 242 колхозник гэхэ гү, али 16,1 процент тоологдоно. Бүхы хүдэлмэришэд болон колхознигууд 769 гэхэ гү, али 51,3 процентнь болоно. Депутадуудай дундаhаа 1071-ниинь гэхэ гү, али 71,4 процентнь КПСС-эй гэшүүд, гэшүүндэ кандидадууд, 428-ниинь гэхэ гү, али 28,6 процентнь партийнабэшэ хүнүүд, 492-ынь гэхэ гү, али 32,8 процентнь эхэнэрнүүд болоно. Депутадуудай дундаhаа 331-ниинь гэхэ гү, али 22,0 процентнь, 30 хүрэтэр наhанай, 225-ниинь гэхэ гү, али 15.0 процентнь ВЛКСМ-эй гэшүүд болоно.

СССР-эй Верховно Соведэй hунгалтын дүнгүүд, коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй бата нэгэдэлэй кандидадуудые ороной гүрэнэй засагай дээдын зургаанда нэгэн дуугаар hунгалга хадаа парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй, КПСС-эй, Совет гүрэнэй дотоодын болон гадаадын политикые ажалшадай гүйсэд дэмжэлгын шэнэ тодотомо гэршэ жэшээ болобо. Хүгжэлтэ түгэс социализмын обществын гүнзэгы демократизмые, коммунис байгуулалтын бүхы участогуудта саашадаа амжалтануудые түйлахые совет арадай батаар шиидэнхэй байhые hунгалта тодоор элирхэйлэн харуулаа.

1984 оной мартын 6.

СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта үнгэргэхэ Централька hунгуулиин комисси.

КПСС-эй ОБКОМОЙ БОЛОН УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕН

ЭМХИДХЭЛ, ГУРИМ, ЖУРАМ БЭХИЖҮҮЛ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. БЕЛЯКОВОЙ элидхэлһээ

Мартын 6-да КПСС-эй обкомой, Улаан-Үдын горкомой нэгэдэмэл пленум болобо. Пленум дээрэ КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй дүнгүүд ба тэндэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соо тодорхойлогдоһон заабари болон тобшололнуудһаа үндэһэлһэн, партийна организацинуудай бэелүүлхэ зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэө.

Энэ асуудалаар КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков элидхэл хэһэн байна.

КПСС-эй гадаадын болон дотоодын политикын уг залгамжалан, хэлбэришэгүй нэгэ хэбээрээ үргэлжэлхэ байһые КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленум гэршэлээ,— гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.— Тэрэ политикын гол зорилгонь нэн түрүүн коммунистнуудай, худэлмэришэн ангиин, бүхы совет арадай хамтын бодол, эдэбхи үүсхэлые мүнөөнэй ба ерээдүйн гол зорилгонуудта хабаадуулан, урдынгаа түйлалтануудта түшэглэн, тэрэнээ зохёохы ёһоор үргэдхэн урагшаал тогтонгүй дабшалта болоно.

КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ хадаа манай партиин тон шухала политическэ, хүтэлбэрилхы документ мүн. Тэрээн дотор хүгжэлтэ түгэс социализмын мүнөө үеын зорилгонууд, КПСС-эй хүтэлбэрилхы үүргын улам ургажа байһаниинь, тэрэнэй марксистско-ленинскэ үзэл сурталда үнэн сэхэ байһаниинь гэршэлэгдэжэ, манай саашанхи хүдэлмэриин гол зорилгонууд хараалагдана.

Парти болон арадай бата нэгэдэл, манай ороной арадуудай хани барисаае, совет. обществын КПСС-эй ЦК-гай Политбюрое тойроһон эбдэршэгүй жагсаалые һаяхан үнгэрһэн СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта харуулаа.

Манай республикын ажалшад бүхы совет арадтайгаа хамта Куйбышевска һунгуулиин округой һунгагшадай суглаан дээрэ К. У. Черненкын хэлэһэн үгые гүнзэгы һонирхолтойгоор, халуунаар угтаһан байна. Хэлэһэн үгэ соогоо үгэһэн захяа, заабаринуудыень манай ажалшад саашанхи хүдэлмэриингөө хараа болгон, партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он), июниин, декабриин (1983 он) болон февралиин Пленумүүдэй хараалһан политическэ шэглэлые бэелүүлхэ талаар гол заабари гэжэ тоолоно. Саашань үргэлжэлүүлхэдээ, элидхэлшэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй хүдэлмэриингөө эршые саашадань дээшэлүүлжэ, 1984 ондо ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэнгые 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха гэһэн уряа республикын ажалша коллективүүдтэ үргэнөөр дэмжэгдэһэн байна гэжэ тэмдэглээ. Энэ хадаа республикын ниитын ба предприятинуудай коллективүүдэй социалис уялганууд соо харуулагдана.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үйлэдбэриин хэмжээнэй ба ажалай бүтээсын ургалта тус тустаа 104,2 — 103,7 процентдэ хүрэһэн байна. Байгша оной хоёр һара соо республикын промышленность продукци худалдалгын түсэбые 100,5 процент дүүргэв.

Харин үйлэдбэриин ашаг үрые харуулһан дүнгүүдые шэнжэлжэ үзэхэдэ, энэ талаар КПСС-эй ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүд үшөөл гүйсэд бэелүүлэгдэнэгүй гэжэ тэмдэглэмээр. Промышленна предприятинуудай гурбанай нэгэ хуби үйлэдбэриин түсэб дүүргэжэ шадааүгүй. «Бурятэнерго», хилээмэнэй продуктнуудай управленинүүд, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, «Бурятстройматериалы», кондитерска промышленностиин нэгэдэлнүүд, шэлэй, киномеханическа, Элхиин авто-заһабарилгын заводууд үйлэдбэриингөө хэмжээе бүри бага болгоһон байна.

Эдэ дутагдалнууд өөһэдын шалтагаантайл юм бэзэ. Гэбэшье энэ үйлэдбэриие муугаар эмхидхэһэнһээ, түсэб дүүргэлтын журамай һулаһаа, харюусалгагүй хайша хэрэг ажалһаа гол түлэб лулдыдана. Республикын олохон предприятинуудта жэлэй эхинһээ түрүүшын кварталай дүүрэтэр һали-боли хүдэлдэг ябадал заншалда орошонхой. Олохон партийна, совет органууд иимэ байдалые анхарангүй, хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ хэмжээ абангүй орхижоржо.

Эндэ эмхидхэлэй-техническэ хэмжээнүүдые бэелүүлжэ, тэрэнээ ашаг үрэ ехэтэй политическэ хүдэлмэрээр батадхаха шухала. Гэбэшье олонхи предприятинуудта иимэ тодорхой хэмжээнүүд абтанагүй гэжэ шалгалта гэршэлнэ.

Олон предприятинуудай үйлэдбэриин ба хэлсээнэй ёһоор продукци эльгээлгын түсэб дүүргэнэгүй. Жэшээ болгон «Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудые нэрлэлтэй. Январь һарада тус нэгэдэлэй арбан предприяти, февральда найман предприяти түсэбөө дүүргээгүй байна. Байгша оной хоёр һара соо энэ нэгэдэлэй предприятинууд 500 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө дутуу үгөө. 16 предприяти хэрэглэгшэдтэ хэлсэнэй ёһоор үгэхэ модоёо эльгээгээгүй байха юм.

Кондитерска промышленностиин, «Бурятавторемонт», «Буржелезобетон» нэгэдэлнүүд, гадар трикотаж хубсаһанай фабрика болон бусад зарим предприятинууд түсэбтэ даабарияа, хэлсээтэ уялгануудаа гүйсэд һайнаар дүүргэнэгүй. Энэ ябадалые партиин горком болон райкомууд, партийна организацинууд гүрэнэй журам эбдэлгэ гэжэ сэгнэхэ, зохихо хэмжээнүүдые абаха байна.

Алмалта, арьбалалтын гурим сахилгые хангаха талаар КПСС-эй ЦК ехэ зорилгонуудые табиһан гээшэ. Тэрээнһээ үндэһэлэн СССР-эй Министрнүүдэй Совет түүхэй эд, материалнууд, энергетикын нөөсэнүүдые алмаха талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалһан байна. Тэрэниие бэелүүлхэ талаар ехэ оролдолго гаргагдаха зэргэтэй. Гэбэшье олохон предприятинуудта энэ хүдэлмэри муугаар ябуулагдана, тодо сүридхэл үгы, лимидэй дэбтэрнүүд, алмалтын счёдуud эрхилэгдэнэгүй.

Мүн бусадшье нөөсэ арга боломжонууд хэрэглэгдэнэгүй. Үйлэдбэриин шэнэ хүсэнүүдые ашаглаха, оньһон түхеэрэлгэнүүдэй хүдэлмэриин халаануудые олошоруулха асуудалнууд анхарагданагүй. Энээн тухай областной партийна конференци дээрэ тодорхойгоор хэлсэгдэһэн байна. Ажалые бригадна гуримаар эмхидхэлгэ гүйсэд нарижуулагданагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхаха хүдэлмэриие шангадхаха, предприятинууд болон һалбаринуудай хүтэлбэрилэгшэдэй ажал ябуулгые нарипаар сэгнэхэ шухала.

Мүнөө үедэ орон доторнай үргэн хэмжээнэй экономическа туршалга хэгдэжэ байна. Ажахы эрхилэлтын шэнэ гуримууд болон арганууд шалгагдана. Тэдэниие үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэдэ промышленностиин ашаг үрэ, хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл, оролдолго дээшэлхэ хараатай юм. Манай республикада иимэ экономическа туршалгын эрхэ байдалда байгша оной январь һараһаа «Электромашина» заводой коллектив хүдэлжэ байнхай. Гэхэтэй хамта заводой хүтэлбэрилэгшэд—заводой директор В. А. Галин, парткомой секретарь В. М. Кузьменко гэгшэд энэ шэнэ эрхэ байдалда хүдэлхөөр бэлэдхэл хээгүй байна. Туршалгын гуримаар хараалагдаһан гол дүнгүүд — продукциин номенклатура болон хэлсээнэй ёһоор продукци эльгээхэ түсэбтэ даабаринууд заводто тулюураар дүүргэгдэнэ. Энэ байдалые дары заһажа, туршалгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ эрхэ байдал байгуулха талаар заводой захиргаан болон партийна организаци ехэ оролдолго гаргаха ёһотой.

Республикын транспортын предприятинууд жэлэй түрүүшын хоёр һарын түсэбтэ даабаринуудые гол түлэб дүүргэв. Түмэр замшад вагонуудай эрьесые түргэдхэжэ, тэдэнэй ашаалалга буулгалгын үедэ зогсохо сагые хорооогоо. Мүн пассажирска ба ашаанай поезднуудай ябасын график баримталагдадаг боложо, электровозуудай техническэ скорость болон сүүдхын дунда зэргын ябаса дээшэлһэн байна. Гэбэшье түмэр замай транспортын хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөл олон. Вагонуудай ашаа буулгаха хүдэлмэриие түргэдхэхэ асуудал муугаар шиидхэгдэнэ. Түмэр харгын Улаан-Үдын отделени вагонуудай ашаа буулгалгын түсэбые 98 процент дүүргэһэн байна.

Олонхи предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдынгөө һалаа харгынуудта вагонуудые удааруулна. Энэ нэн түрүүн «Бурятсельхозхимия», «Бурятферммаш» нэгэдэлнүүдтэ, хилээмэнэй продуктнуудай управленидэ хабаатай. Тэндэ вагонууд хэдэн сүүдхээр һаатана. Тэрэ үедэнь ондоо предприятинуудта ашаагаа ябуулха вагонууд дуталдажа байха юм.

«Бурятавтотранс» нэтэдэл жэлэй эхинһээ ашаа болон пассажирнуудые зөөхэ түсэбөө дүүргэв. Автомобильнуудай ажалай бүтээсэ дээшэлээ. Гэбэшье автомобильнуудые хэрэглэлгын хэмжээн үшөөл тулюур. Зарим дүнгүүдээр үнгэрэгшэ жэлэйхиһээшье доошо орошонхой. Энэ гээгдэлые дары усадхаха талаар «Бурятавтотранс» нэгэдэлэй хүтэлбэрилэгшэд болон партийна организаци тодорхой хэмжээнүүдые абаха байна.

Авиапредприятида байгша оной эхинһээ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, сэбэр олзо абаха гэхэ мэтэ тон шухала дүнгүүд хангалтагүй. Энээнһээ авиапредприятиин захиргаан болон партийна организаци зүб тобшолол хэхэ ёһотой.

Капитальна барилгын асуудалнуудые хаража үзэхэдөө, элидхэлшэ байгша ондо хэдэн олон шухала асуудалнууд шиидхэгдэхэ байна гэжэ тэмдэглэбэ. Энэ хадаа БАМ-ай харгыда хүдэлмэриин поезд ходо ябуулха, хоёрдохи ТЭЦ-эй, Түгнын нүүрһэнэй уурхайн барилга үргэдхэхэ, Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжээнэй, Озерно ГОК-ой барилгын хүдэлмэриин эршэ түргэдхэхэ, мүн гэр байрын ба социально-соёлой барилга дээрэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна.

1983 ондо мүн табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэл соо барилга дээрэ ехэ гээгдэл ушарһан байна. Илангаяа байрын гэрнүүдые, социально-ажаһуудалай объектнүүдые барилга удааранаа. Партиин обком ба республикын правительство ойрын болзорто партийна комитедүүд болон горрайгүйсэдкомуудтай, барилгын организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта энэ жэлэй дүүргэгдэхэ барилгануудые түргэдхэхэ талаар тодорхой хэмжээнүүдые хараалха, объект бүхэнэй барилгые түргэдхэхэ найдамтай шиидхэбэри абаха гэжэ шиидэнхэй.

Барилгын программые бэелүүлхэ талаар манай найдамтай хэмжээн ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ болоно. Энэ талаар партийна организацинуудай гол анхарал бригадна подряд нэбтэрүүлхэ, барилгын машинанууд болон оньһон түхеэрэлгэнүүдые гүйсэд һайнаар хэрэглэхэ, барилгануудые бүхы хэрэгтэй материалнуудаар хангаха, хүдэлмэриин сагые гүйсэд дүүрэн, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гэхэ мэтэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын гол асуудалнуудта хандуулагдаха байна.

Барилгын хабсаргагдамал хэрэгсэлнүүдые элбэгжүүлхэ талаар хэмжээнүүдые абаха шухала. Республика доторнай томо панелеэр гэр барилгын хэмжээн үшөөл бага. Хүдөө нютагта тиимэ хабсаргагдамал гэрнүүд огто баригданагүй. Һургуулинууд, магазинууд, клубууд болон хүүгэдэй эмхи зургаануудые бариха хабсаргагдамал детальнууд болон хэрэгсэлнүүд гаргагданагүй. Энээнһээ боложо барилга удаарна, олонхи барилгын эмхи зургаануудай ажалай бүтээсэ доошолно.

Энэ жэлэй эхинһээ барилга яһала түргэдөө. Тиигэжэ, жэшээнь, январь һарада нёдондо жэлэй январь һарынхида орходоо 13 процентээр ехэ барилга-хаосаралгын хүдэлмэри хэгдэһэн байна. «Бурятпромжилводстрой», «Бурятцелинстрой» трестнүүдэй, «Бурятсельхозмонтажкомплект», «Бурятмежколхозстрой», «Бурятремстрой» нэгэдэлнүүдэй коллективүүд хоёр һарынгаа түсэбые дүүргэһэн байна. БАМ-ай барилгашадай коллективүүд мүн лэ муу бэшээр хүдэлжэ гараа.

Мүнөө дээрээ «Главбурятстройн» (начальнигынь С. М. Антонов) коллективүүд ажалайнгаа эршэдэ орооогүй байһаар. Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай (директорынь В. А. Жигимонт) ажал тулюурдажа эхилбэ. Январь, февраль һаранuудта комбинадта гэрнүүдэй хабсаргагдамал эүйлнүүдые гаргалга үсөөрөө.

Мүн тиихэдэ ТЭЦ-эй барилгын управлениин, Гусиноозерско ГРЭС-эй барилгын управлениин, «Улаан Үдэтрансстрой» трестын коллективүүд түсэбөө дүүргээгүй, нилээд ехэ гээгдэлдэ ороһон байна. «Минмонтажспецстрой» олонхи организацинууд мүн тулюураар хүдэлжэ гараа.

Мүнөө үедэ ашаглалгада үгтэхөөр хараалагдаһан шухала барилганууд болохо АТС-4, автобусуудай гараж гэхэ мэтэ объектнүүд дээрэхи хүдэлмэри удаанаар ябуулагдана. «Нижнеангарсктрансстрой» трестын хүдэлмэришэд харгы табилгын хүдэлмэриие хэрэгтэй хэмжээнһээнь удааруулна.

Улаан-Үдэ городтохи барилгын гол шухала объектнүүд гэбэл, нэгэдэхи ТЭЦ-эй һэльбэн шэнэлэлгын ба хоёрдохи ТЭЦ-эй барилгын хүдэлмэринүүд болоно. Гэбэшье партиин горком, горгүйсэдком, «Бурятэнерго» управлениин ба ТЭЦ-эй барилгын управлениин хүтэлбэрилэгшэд тэндэхи хүдэлмэриие эршэтэйгээр эмхидхэжэ шаданагүй.

Январь, февраль һаранuудта барилгын материалнуудай нэгэдэлэй предприятинууд тулюураар хүдэлжэ, хирпписэ багаар гаргагдаа. «Буржелезобетон» нэгэдэл, «Бурятцелинстрой» трестын түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй завод хабсаргагдамал түмэрбетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха түсэбөө дүүргээгүй. Эдэ дутагдалнуудые дары түргэн усадхаха талаар республикын Министрнүүдэй Совет, Главбурятстройн ба «Бурятцелинстрой» трестын хүтэлбэрилэгшэд зохихо хэмжээнүүдые абаха байна.

Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаатай объектнүүдэй барилга, аүдөөгэй барилга манай гол анхарал татаха ёһотой. Мүнөө дээрээ Сотниковой шубуунай фабрикын, Сэлэнгын холимог тэжээлэй заводой, мяха-яһанай гурилай заводой барилга тулюураар хэгдэнэ. Тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд зүб тобшолол хэжэ, хэмжээнүүдые абаха болоно.

Гэр байра, малай байра, тэжээл хадагалха, бэлдэхэ цехүүдэй барилгые ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд өөһэдөө эрхилхэ уялгатай. Модо отолхо, хабтагай хюрөөдэхэ, гэрэй хана штукатурдаха, пеэшэн хэхэ хүнүүдэй дуталдаһанһаа боложо үни хада бодхоогдоһон гэрэй торхонуудай хэдэн жэлээр байхань таагүй ушар болоно. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, ехээр, түргөөр, һайнаар барилга хэхын тула захилшадшье, подрядчигуудшье энэ хэрэгтээ харюусалга ехэтэйгээр хандаха болоно. Мүн арадай ажахын энэ шухала һалбарида партийна хүтэлбэриие һайжаруулха шухала.

Саашань үгэсэ үргэлжэлүүлхэдээ, А. М. Беляков хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар областной партийна организациин үмэнэхи зорилгонууд тухай дэлгэрэнгыгээр тогтобо. Өөрынгөө үрэ дүнгөөр болоходо, үнгэрһэн жэл һүүлэй үеынхиһөө нилээд һайн байгаа. Ороохото ургамалнуудай гектар бүриин ургаса 12,8 центнер боложо, бүхыдөө 592 мянган тонно абтаа. 106 мянга гаран тонно хартаабха, 28 мянган тонно овощ, 673 мянган тонно үбһэн болон сенаж, 738 мянган тонно силос абтаһан байна. Малшад мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ тушааха түсэб бэелүүлжэ шадаа.

Нёдондоной хүдэлмэриин дүнгүүдые хаража үзэхэдэ, олон ажахынууд, тэрэшэлэн районууд хүдөө ажахы хүгжөөхэ арга боломжые гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй. Олон колхоз болон совхозуудта, бусад ажахынуудта агротехникэ баримталагданагүй. Севооборот удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ, паар муугаар элдүүрилэгдэнэ, муу шанартай үрэһөөр тарилга хэгдэнэ. Уһалагдадаг газар ёһоор ашаглагданагүй, техникэ, на' шэбхэ болон минеральна үтэгжүүлгэнүүд гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Энээнһээ боложо хүдөө ажахын ургамалнуудай, сабшалангай ногооной ургаса бирагүй байһаар. Ниитын адууһа мал гүйсэд хүрэхэ бүдүүн болон шэмэтэй, холимол тэжээлнүүдээр хангагданагүй. Бүхы малшадай, район бүхэнэй, олонхи ажахынуудай урда табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ арга боломжонууд ехэ.

200 мянган гектар паар хахалагданхай, өөһэдын хүрэнгын һайн үрэһэтэйбди, техникэ бии, ажалай эмхидхэлые хамтын подрядаар эмхидхэхэ гурим нэбтэрүүлхэ талаар һайн дүй дүршэл олдонхой. 1984 ондо абтахаар шэнэ техникэ болон үтэгжүүлгэ горитой таһалагданхай. Эдэ бүгэдые зүбөөр, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ гээшэ гол шухала зорилго болоно.

Техникэ заһабарилгын ябаса бүхы дээрээ нёдондоной хиһоо һайн байна. Гэбэшье энэ хүдэлмэри Яруунын, Загарайн, Сэлэнгын районуудта гээгдэлдэ оронхой. Улаан-Үдын, Кабанскын, Хэжэнгын, Прибайкалиин районуудта бүхы хүрэнгын хахадынь тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байха юм. Газар уһалха түхеэрэлгэнүүдые, гидротехническэ барилгануудые заһабарилха хэрэгтэ дутагдалнууд олон бии байһаар. Таряалан болон сабшалан дээрэ наг шэбхэ зөөхэ хүдэлмэри даншье гаа хангалтагүйгөөр ябуулагдана.

Партиин райкомууд, рангүйсэдкомууд, агропромышленна нэгэдэлнүүд, хүдөө ажахын албан зургаанууд, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд хадаа хабарай тарилгада бэлэдхэхэ хүдэлмэриие эрид шангадхаха уялгатай. Тиигэжэ тэрэниие эмхитэйгээр дүүргэхэ зорилго табигдана.

Баргажанай, Зэдын, Яруунын, Загарайн, Сэлэнгын, Хяагтын болон бусад хэдэн районуудай зарим ажахынуудта малай үбэлжэлгэ хангалтагүйгөөр үнгэржэ байна. Тэжээлээр хэды һайнаар хангагдаһан байбашье, Улаан-Үдын, Баргажанай, Яруунын, Кабанскын, Сэлэнгын, Хоринн, Хурамхаанай районуудай һү һаалиин фермэнүүдэй ашаг шэмэ үгэлгэ нёдондонойхиһоо доогуур байна.

Сэлэнгынхид, жэшээнь, өөһэдынгөө абаһан уялга соо үбэлжэлгын хаһада фермэнүүдэй ашаг шэмые 20 процентһээ бага бэшээр дээшэлүүлхэ гэһэн зорилго табинхай юм. Тиигэбэшье январь, февраль һаранuудай туршада һү абалга болон тушаалгаяа тус район доошонь оруулжархёо. Энэ хадаа олон фермэнүүдэй тэжээлэй цехүүдэй муугаар хүдэлдэг байһанай, тэжээлээ буйлуулангүй малдаа эдюулдэг, тэжээлэй рационо баримталдаггүй байһанай үрэ дүн болоно. Һая тугаллаһан үнеэдые муугаар һаана, үдэртөө 3 дахин һаалгые эмхидхээгүй байна. Гол ушарынь гэбэл, хэлэһэн үгэ хэһэн хэрэг хоёрой хоорондохи алгасаан ехэ болоно бшуу. Абаһан уялгануудаа дүүргэхын тула малшадай дунда эмхидхэлэй болон политическэ бодото хүдэлмэри ябуулагданагүй. Һү абалга дээрэ иимэрхүү байдал бусад районуудай байдалда ушарна. Энээнһээ уламжалан, гүрэндэ һү хүдалдаха 3 һарын түсэб гүйсэд бэелүүлэгдэхэгүй байна. Хүдөө ажахын министерство, РАПО, партийна комитедүүд, ажахын хүтэлбэрилэгшэд фермэ бүхэнэй байдалые шэнжэлэн үзэхэ, үнеэдэй ашаг шэмэ үгэлгые дээшэлүүлхэ хэрэг хангаха уялгатай.

Мяха абалга болон тушаалга дээрэ баһал гайтай байдал ушаржа байна. Олон ажахын районууд январь болон февраль һаранuудта нёдондонойхиһоо багаар мяха гүрэндөө тушаагаа. Илангаяа Кабанскын, Загарайн, Улаан-Үдын, Хяагтын, Хоринн, Хурамхаанай, Хэжэнгын районуудта гүрэндэ мяха тушаалгын ябасые һуладханхай.

Ушар тиимэһээ хүдөө ажахын органууд, партийна комитедүүд мяха абалгын байдалые шэнжэлэн хаража үзэхэ, ажахы бүхэнэй арга боломжые тодорхойлхо, мяха тушаалые хурдадхаха хэмжээнүүдые абаха ёһотой болоно. Тиихэтээ хамта хоёрдохи кварталда, хоёрдохи хахад жэлдэ бэелүүлхэ арга боломжоёо тоолон тодорхойлхо хэрэгтэй. Бүхы малые һайнаар шахан таргалуулха, сүүдхэ бүхэнэй шэгнүүрые дээшэлүүлхэ, гүрэндэ тушаалгын шанарые һайжаруулха гээшэ эгээл шухала зүйл болоно.

Хонишодой урда эгээл харюусалгатай хаһа ороод байна. Мүнөө 500 гаран мянган хурьгад абтанхай. Түсэбөөр хараалһан соогоо хонидоо түрүүлжэ, хурьгадынь бүрин бүтэнөөр түлжүүлжэ, гүрэндэ мяха тушааха талаар абаһан уялгаяа бэелүүлмээр найдамтай арга боломжо байгуулха хэрэгтэй болоно.

Хүдөө ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхын тула научно-техническэ дэбжэлтын хубилалтануудта хүрэмөөр арга дүршэл нэбтэрүүлхэ эрилтэ табигдана. Ушар тиимэһээ мал ажалые научна үндэһэ һууряар эрхилхэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ, мал ажал эрхилэлгые зональна гуримда оруулха, тэрэниие тусхай мэргэжэлтэй болгохо, томодхохо, индустриальна технологи нэбтэрүүлхэ гээшэ партийна организацинуудай, совет болон хүдөө ажахын органуудай, эрдэмтэдэй, практигуудай бэелүүлхэ шухала зорилго мүн.

Гэхэтэй хамта бригада бүхэнэй, фермэ бүхэнэй үйлэдбэриин экономикые нарин нягтаар, гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ, ажахын тоосоо бэхижүүлхэ, ажалай эмхидхэлые хамтын гуримда оруулжа, түгэсхэлэй үрэ дүнгөөр түлбэри бэелүүлхэ, тоо бүридхэл эрид һайжаруулха, хайша хэрэгээр ажахы эрхилхэ али бүхы ушарнуудтай эрид шууд тэмсэл ябуулха хэрэгтэй.

— Партийна хүтэлбэриин арга дүршэлые онол шалабариие нарижуулан һайжаруулха асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй гол анхаралда абтаһан байна. Нүхэр К. У. Черненкын энэ асуудалаар хэлэһэн заабари болон тобшололнууд хадаа политическэ болон бодото байдалай удха шанартай хэрэг мүн. Түбхын түрүүндэ партийна комитедүүдэй, гүрэнэй болон ажахын органуудай бэелүүлхэ хэрэгые эли тодо болгохо, бэе бэеынгээ хүдэлмэриие дабтаха ушарнуудые усадхаха хэрэг болоно,— гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Энэ ёһо гуримые хазагайруулха ушарнууд манда олон гэжэ мэдэрхэ шухала. КПСС-эй горкомууд болон райкомуудай өөрынгөө хүтэлбэрилхы үүргэдэ таарахагүй ябадал гаргадаг жэшээнүүд олон. Совет болон ажахын органуудай ажал ябуулгада хамааралсаха, тэдэнэй үүсхэлые хизаарлаха гэхэ мэтын жэжэ бутархай зүйлнүүд үшөөл үзэгдэһөөр.

Иимэ дутагдалнууд КПСС-эй обкомой аппарадай хүдэлмэридэ мүн ушардаг. Министерствэнүүд, албан зургаанууд болон предприятинууд хайшан гээл һаа ямар нэгэн зорилгые партиин обкомой хүсөөр бэелүүлхые хүсэдэг баримтанууд үсөөн бэшэ. Тиигэжэ партийна аппарадые түүхэй эдлэл, материалнууд, болон вагонуудые бэдэрэн олохо, албан зургаанууд хоорондын арсалдаатай хэрэгүүдые, түсэб холбон зохёохо асуудалнуудые шиидхэлгэдэ партийна аппарадые хабаадуулхые оролдодог шуу.

Совет болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдые һэлгэлгэ хадаа кадрнуудые һуладхаха, политическэ хүтэлбэрилэгшэ болохо партийна комитедүүдэй үүргые доошонь оруулха таагүй байдал тохеолдуулжа болохо байна бшуу. Энэ хадаа яашье таарахаар бэшэ зүйл. Ажахын асуудалнуудые шиидхэхын тула партийна комитедүүд түбхын түрүүндэ ажахы эрхилдэг хүнүүдтэй хүдэлмэри ябуулха ёһотой гэжэ К. У. Черненко заал байна.

Кадрнуудтай хүдэлмэри ябуулха, тэдэниие шэлэн томилхо, хубаарилан табиха, тэдэнэй хүдэлмэриин хойноһоо хиналта тогтоохо, гүрэнэй, ажахын органуудай болон ниитын эмхинүүдэй ажал ябуулгын дүршэлые шэнжэлхэ, партиин директивэнүүдэй дүүргэлтые шалгаха, ажахын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ үзэл сурталай хүдэлмэриие зорюулха гээшэ экономикые партийна талаар хүтэлбэрилгын гол удхань болоно.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоолнуудай, өөһэдынгөө абаһан шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хинаха хэрэг эмхидхэхэ асуудалда тусгаар анхаралаа хандуулхые хүсэнэб. Энэ хэрэг зарим партийна комитедүүдтэ албан хойрогоор ябуулагдана. Саарһан дээрэ бэшэһэн элдэб түсэб, хэмжээ ябуулганууд болон справканууд дүүрэн байдаг. Харин бүтэһэн хэрэгынь байхагүй. Абтаһан тогтоолнууд гүйсэд дүүргэгдэнэгүй. Үгышье һаа огто дүүргэгдээгүй байха ушарнууд бии. КПСС-эй Түнхэнэй райком һүүлэй хоёр жэлэй туршада бюро дээрээ мал ажал хүгжөөхэ тухай асуудал 10 гаран дахин зүбшэһэн байха юм. Гэбэшье тэдэнээ дүүргэхын тула, эмхидхэлэй ямаршье хүдэлмэри ябуулаагүй бшуу. Энээнһээ боложо мал ажал дээрэ һанжарһан байдал үзэгдөөгүй байһаар, КПСС-эй Улаан-Үдын, Хэжэнгын, Яруунын райкомуудай ажал ябуулгада иимэрхүү байдал баһал үзэгдэдэг гээшэ.

Зарим тэгүүр элдэб хэрэгээр комиссинуудые болон штабуудые байгуулхые хүсэдэг байна. Элэ бүгэдэн хадаа хүнүүдые элдэб суглаануудта дуудажа, имагтал һаад ушаруулдаг байһан тухай К. У. Черненко һунгалтын урда тээхи суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэһэн байна. Хүдэлмэридөө саарһан хэрэг дэлгэрүүлдэг, элдэбын суглаа хураал татадаг ушарнуудые эрид усадхаха, эмхидхэлэй хүдэлмэриие үндэһөөрнь һайжаруулха шухала болоно. Олониитэтэй нягта холбоо барисаа байгуулха гээшэ партийна хүдэлмэриин ленинскэ үндэһэн шухала ажал хэрэг болоно. Хүдэлмэришэн ангиин ажал хэрэгтэй, тэрэнэй ангиин амисхаалтай өөрынгөө ажал ябуулгые холбон эрхилхые партийна организацинуудые Пленум уялгалһан байна.

Хүдэлмэришэдэй дундаһаа, социалис байгуулалтын эгээл түрүү зэргэһээ соностоһон үгэдэ анхаралаа табиха, ажалша хүнүүдтэй зүбшэхэ гээшэ коммунист хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй эгээл түрүүшын уялга, сэдьхэл бодолойнь эрилтэ мүн болоно. Ажалшадһаа ороһон бэшэгүүдые шэнжэлхэ, аман үгөөрөө хэлэһэн үгые анхаралдаа абаха хүдэлмэриие саашадань нарижуулан һайжаруулха шухала. Ямар ушарһаа гомдол болон мэдүүлгэнүүд ородог байһые нарипаар шэнжэлхэ, тэдэниие үндэһөөрнь усадхамаар шиидхэхы хэмжээнүүдые абаха зэргэтэйбди.

Партийна органуудай тоосоон болон һунгалта боложо һая дүүрэбэ. Партийна организацинуудай хүтэлбэридэ залуу хүдэлмэрилэгшэд һунгагдаа, Республикын КПСС-эй райкомуудай секретарьнарай 30 процентнь шэнэлэгдээ. КПСС-эй райкомуудай секретарьнарай зариманиинь ажахын хүдэлмэридэ ябажа байһанаа иимэ тушаалда дэбжүүлэгдэһэн байна. Энэ муу бэшэ хэрэг, гэбэшье тэдэнэр партийна хүтэлбэриин онол аргые түргөөр шудалха уялгатай.

Соведүүдэй хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха асуудалда КПСС-эй ЦК анхаралаа ходо хандуулжа байдаг. Сесси үнгэргэлгые, комиссинуудай хүдэлмэриие һайжаруулха, депутадуудта асуудалтайгаар хандаха хэрэгые үргэдхэхэ, совет органуудта мэдэлтэй бүхы эмхи зургаануудай хинаха үүргые дээшэлүүлхэ шухала.

Социальна хүгжэлтын асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгые, хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха гээшэ Соведүүдэй бэелүүлхэ гол шухала зорилгонуудай нэгэн. Худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, ажаһуудалай, хэрэглэмжэ хангалгын хэрэгтэ ехэ дутагдалнууд бии. Медицинскэ талаар хангалгада баһал дутагдалнууд олон. Ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын предприятинуудай материально-техническэ үндэһэ һуури тон удаанаар хүгжэнэ. Тэдэнэй хүдэлмэриин гуримда горитой дутагдалнууд ушардаг. Эдэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ нютагай Соведүүд ехэ харюусалгатай гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Үзэл сурталай хүдэлмэриие һайжаруулха шухала байһан тухай КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум дахинаа һануулба.

Партиин горкомууд болон райкомууд КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри ябуулһан байна. Политическэ болон экономическа һуралсалай, аман үгын политическэ агитациин аша туһа дээшэлнэ. Үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам онсо шэнжэтэй боложо, тэрээндэ бэлэдхэл һайнтай хүнүүд улам олоор хабаадуулагдадаг болоо. Һая болоһон полит-үдэртэ 1100 шахуу партийна, совет болон ажахын органуудай хүтэлбэрилэгшэд, тэрэ тоодо республиканска партийна эдэбхитэд, хабаадаһан байна.

Үйлэдбэриин доодо шатын коллективүүдтэ ябуулагдадаг хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин үрэ дүн улам һайжараа. Олон предприятинуудта, колхоз болон совхозуудта ябуулагдадаг үзэл сурталай-политическэ, ажалай болон зан заншалай хүмүүжүүлгын хүдэлмэри социальна хүгжэлтын хэмжээнүүдтэй нягта холбоотойгоор эрхилэгдэнэ. Тиигэжэ үзэл сурталай хүдэлмэриие комплексноор ябуулха гэһэн хэмжээн бодото хэрэг дээрээ бэелүүлэгдэнэ.

Энэ талаар нарин сэмбын комбинадай, авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, судна бүтээлгын заводуудай, «БАМтоннельстрой» гэжэ барилгын управлениин тоннельнэ 16-дахи отрядай, Дээдэ-Тайлсын совхозой болон бусад олон коллективүүдэй партийна, ниитын эмхинүүд болон дирекцинүүд хүдэлмэриин һайн дүй дүршэлтэй болоһон байна. Гэбэшье зарим районуудта үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри урданайхи шэнги тоогдодоггүй байһаар гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Партийна, совет болон ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд хүнүүдэй дунда ябуулха хүдэлмэридэ анхаралаа һулаар хандуулдаг, социальна удхатай асуудалнуудые муугаар шиидхэдэг, коллективүүдэй урда табигдаһан зорилгонуудые үзэл сурталай талаар хангаха хэрэгтэ анхаралаа һулаар хандуулдаг байха юм.

«Бурятэнерго», «Бурятавтотранс», «Бурятферммаш», управлениин болон нэгэдэлнүүдэй предприятинуудай, «Электромашина» заводой, Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхайн, барилгын зарим эмхинүүдэй коллективүүдтэ политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ехэ дутагдалтай, тэндэ социальна хүгжэлтын асуудал һулаар шиидхэгдэдэг байна гэжэ тэмдэглэбэ.

Сэлэнгын, Захааминай, Яруунын районуудай зарим колхоз болон совхозуудта үзэл сурталай хүдэлмэри эмхи гуримгүйгөөр ябуулагдана, тэрэнь ажахын-политическэ шухала зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ шэглүүлэгдэнэгүй.

Элэ дутагдалнуудые заатагүй усадхаха, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые гүйсэд дүүргэхэ, үзэл сурталай-теоретическэ, ажалай болон зан заншалай хүмүүжүүлгын, интернациональна болон патриотическа мэдэрэл дээшэлүүлхэ хүдэлмэриин хэмжээе саг үргэлжэ дээшэлүүлжэ байха зорилго табигдана. Партийна организацинуудай ябуулдаг политическэ болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээн хадаа имагтал коллективүүдэй урдаа табигдаһан зорилгонуудые шиидхэлгэдэ хүн зониие ямараар элсүүлэгдэдэг байһаар сэгнэгдэхэ зэргэтэй. Мэдээсэл дамжуулха хэрэгсэлнүүдэй ажал ябуулга хадаа хүнүүдэй дунда ямар мэдэрэл түрүүлдэг, ямараар нүлөөлдэг байһаар баһал сэгнэгдэхэ болоно.

Эрдэм наукын болон гэгээрэлэй хүгжэлтын асуудалнууд баһал саг үргэлжын

КПСС-эй ОБКОМОЙ БОЛОН УЛААН-ҮДЫН ГОРКОМОЙ ПЛЕНУМ

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

болон нэгэ жэлэй, мүн олон жэлэй ногоонуудые тариха 45 звено бригадна подрядай гуримаар хүдэлжэ байна.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ эдэбхитэй оролсоһон районой колхоз болон совхозууд арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ хүдөө ажахын продуктнуудые гүрэндэ худалдаха даабариие дүүргэһэн, үлүүлэн дүүргэһэн байха юм. Гэхэтэй хамта ороохото болон тэжээлэй ургамалнуудай ургаса бага байһаар гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдэрнэ. Адууһа малай ашаг шэмэ удаагаар ургана, эхэ мал олоор һубайрна, гарзада оролого ехэ. Энээнһээ уламжалан гүрэндэ мяха тушааха табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ шахардуу байдалда оронхой.

Үгэ хэлэгшэ мүнөө ябажа байгаа малай үбэлжэлгын хаһын байдал тушаа дэлгэрэнгы тогтобо. Энэ харюусалгатай үеые эмхитэйгээр үнгэргэхэ талаар районой партийна организациин бэелүүлжэ байһан хүдэлмэри тухай хэлэһэн байна.

Үгынгөө эсэстэ нүхэр Цыбикжапов саашадаа бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүд тухай, шиидхэгдэмээр шухала асуудалнууд тухай тогтобо.

КПСС-эй Хэжэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Ц. Цыдыповтэ** үгэ үгтэбэ. КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ районой коммунистнуудаар болон бүхы ажалшадаар нэгэн дуугаар һайшаагдаһан, дэмжэгдэһэн байна гэжэ тэрэ үгынгөө эхиндэ тэмдэглээ.

Тиигэхэ зууура үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ асуудалаар район дотор хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай тогтобо. Районой партийна организациин абаһан зохихо хэмжээнүүдэй ашаар мал ажалай продуктнуудые абаха, гүрэндэ тушааха хэрэгтэ зарим тэды урагшатай алхам хэгдэһэн байна. Энэ жэлэй түрүүшын хоёр һарануудай хүдэлмэриин дүнгөөр болоходо, районой һү һаалиин фермэнүүд һү гүрэндэ тушаалгаяа 20 процент дээшэлүүлээд байна. Энэл алхасаяа алдахагүйн тула али бүхы хэмжээ абаха уялгатайбди гэжэ тэрэ мэдүүлбэ.

Саашань үгөө үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Цыдыпов районой экономико болон соёлые хүгжөөхэ асуудалнууд тушаа тогтоһон байна. Энэ жэлдэ районой ажахынууд урда гурбан жэлдэ ороһон гээгдэлээ заатагүй усадхаха зорилго табина. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ арга боломжо гүйсэд бии. Ушар тиимэһээ районой партийна, совет болон ажахынууд түйлаһан амжалтала лаб батадхаха, газар тарялангай болон мал ажалай продукци абаха түсэбөө заатагүй дүүргэхэ арга боломжо байгуулха, хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэтэй, олзо ехэтэй болгохые оролдохо ёһотой.

Мал ажал дээрэ нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа бригадна подрядай гуримаар ажал эмхидхэлгэ һайн талаяа харуулаа. Жэшээнь, «Первомайский» совхоздо һү һаалиин хоёр фермэ иимэ эмхидхэлдэ оруулагданхай. Бригадын гэшүүд энээнһээ ондоо гуримаар хүдэлхэгүй байһанаа мэдүүлнэ. Тэдэнэр 1983 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэ. Энэ жэлыешье муу бэшэ дабшасатайгаар эхилээд байна. Үнгэрһэн хоёр һарын дүнгэй ёһоор болоходо, тэдэнэр нёдондоной энэ үеын хитэй сасуулхада, һү һаалга, гүрэндэ худалдалга 24 процентээр нэмээ.

Бага гаргашатайгаар ехэ продукци абаха гээшэ районой партийна организациин бэелүүлхэ гол зорилго болоно гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглэһэн байна. Тиихэдээ продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулгын ямар удха шанартай байһые районойнгоо байдалһаа олон жэшээнүүдээр баримталан харуулаа. Мүнөө районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэ ехэ зорилгонууд табигдана. Бидэнэр ниитын адууһа малай үбэлжэлгые һайнаар үнгэргэхэ, хабарай тарилгада эрхимээр бэлдэхэ, шанартайгаар тэрэниие үнгэргэхэ уялгатайбди гэжэ үгынгөө эсэстэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

«Нижнеангарсктрансстрой» трестын 581-дэхи СМП-гэй замай монтёрнуудай бригадир **В. И. Бритиков** үгэ хэлэбэ:

— КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленум дээрэ, мүн Москвагай Куйбышевска районой һунгагшадай урда К. У. Черненкын хэлэһэн үгэнүүд соо манай хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха тушаа ашатай туһатай бодолнууд олон. Илангаяа ажахын-экономическа ажал ябуулгын талаар һургаал болосмоор үгэнүүд бии. Энэ юун бэ гэхэдэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ, хүдэлмэриин өөрын үнэ сэнгые доошолуулга, 1983 ондо үргэн далайсатайгаар хүдэлжэ эхилһэнээ алдахагүй гэһэн бодол, хүдэлмэриин эмхидхэлэй шэнэ түхэл янзануудые бэдэрэлгэ болоно. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд хадаа нэгэл зорилготой. Тэрэнь— арадан ажаһуудалай һайжаралга, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые шангадхалга болоно. Тэрэнэй тула юун хэрэгтэйб гэхэдэ, хүн бүхэн һайнаар ажаллаха уялгатай. Партийна болон хүдэлмэришэнэй һэшхэл, дэлхэй дээрэ тохёолдоод байһан игсуун байдал иимэ эрилтэ табина.

Ю. В. Андроповой наһа баралга манай партида, гүрэн түрэдэмнай хүндэ гээлтэ болоо. Энэ ушар хадаа манай районой коммунистнуудые, ажалшадые бүхы орон соохидо адляар, түрэл Коммунис партияа тойрон, улам нягтаар жагсахые баадхаһан байна.

Һаяхан КПСС-эй горкомой Пленум болоо һэн. КПСС-эй ЦК-гай һүүлэй Пленумүүд дээрэ табигдаһан зорилгонуудые партийна организацинууд, ажахын органууд ямараар бэелүүлжэ байнаб гэжэ тодорхой шэнжэлэл тус Пленум дээрэ хэгдэһэн байна. Нэн түрүүн хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд тухай, тэрэ тоодо ажалай бүтээсые дээшэлүүлэн ажаллаха тухай, арадай зөөриие гамнаха, гурим журам гээшые бэхижүүлхэ тухай, нүхэдэйнгөө нюрганда хороод, багаар ажаллаад, ехээр абахые һанаашалдаг хүнүүдые гам хайрагүй шүүмжэлхэ, элишэлхэ тухай хөөрэлдөөн болоо.

Мүнөөдэршье КПСС-эй обкомой Пленум дээрэ имагтал тиимэ хөөрэлдөөн болоо байна. 1984 ондо миниин хүтэлбэрилдэг бригада, звено хабсаргагшад, 581-дэхи СМП-гэй коллектив болон БАМ-ай Буряадай участогай транспортна барилгашад ямар зорилго бэелүүлхэ ёһотойб гэжэ хамагай түрүүн хөөрэхэ хүсэлтэйб. 1984 оной октябриин 29 болотор түмэр замай полотно табижа дүүргээд, бүхы БАМ-ай харгыгаар поездын ябалгые эхилхэ гээшэ тэдэ зорилгонуудай нэгэн болоно. Гадна Янчукан— Таксимо шэтлэлтэй участогые саг зуурын ашаглалгада үгэхэ, долоон километр утатай Байгалай тоннель соогуур поездын ябалгые саг үргэлжын болгохо, Хойто-Муяын тоннелиие мэталгые хурдадхаха болон бусад зорилгонууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Саашань үгэеэ үргэлжэлүүлхэдээ, БАМ-ай Буряадай участогай транспортна барилгашадай тодорхон уялганууд тухай хөөрэбэ.

Удаань Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь **А. М. Колдуновто** үгэ үгтэбэ.

— КПСС-эй ЦК-гай декабриин болон февралиин Пленумүүдэй дүнгүүдые заводой партийна организаци, бүхы коллективнай гүн сэдьхэлһээ дэмжэн угтаа,— гэжэ тэрэ үгэеэ эхилбэ.

Үнгэрһэн жэлдэ заводой үйлэдбэриин ажал ябуулгада зарим тэды амжалта түйлагдаа. Товарна продукци үйлэдбэрилжэ, саашадань наймаа болгохо талаар түсэб дүүргэгдэжэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабари 101 процент дүүргэгдэжэ, 1982 оной хэмжээнһээ хоёр процент дээгүүр болоо. Мүн арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдээ.

Декабриин Пленум дээрэ хэлэгдэһэнэй ёһоор, ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур нэгэ процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрын үнэ сэнгые хахад процентээр нэмэжэ доошолуулха тушаа уряае манай заводойхид тон ехээр дэмжэһэн байна. Мүнөө үедэ завсдоймнай бүхы цехүүд түсэбөө дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэ хэрэгтэ шэглүүлэн, дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялга абанхай.

Саашань хөөрэхэдөө, заводой хүдэлмэрилэгшэдэй дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгын ашаар юун хэгдэхэб, юун туйлагдахаб гэжэ нүхэр Колдунов онсолһон байна.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, заводой коллективэй урда хүшэр, харюусалгатай зорилгонууд табигдаа. Табигдаһан тэдэ зорилгонуудаа бэелүүлхын тула заводой коммунист бүхэн, тэндэ ажалладаг хүдэлмэришэн бүхэн горитойхоноор хүсэ шадалаа элсүүлхэ болоно. Орёошье хүшэршье уялгануудаа заводой партийна организаци, юрэнхы дээрээ бүхы коллектив бэелүүлжэ шадаха байна гэжэ байгша оной январь болон февраль һаранууд соо туйлагдаһан дүнгүүд гэршэлнэ.

Үйлэдбэриин түсэблэлгые түргэн саг соо найруулан бэелүүлхэ, хүдэлмэришэнэй һуури бүхэндэ ажалай эмхидхэлые үндэр дээдэ хэмжээндэ табиха хэрэгтэ бии байһан дутуу дунданuудые усадхаха талаар ажахын хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон ниитын эмхинүүд ёһотой хэмжээнүүдые хараалха зэргэтэй. Мүн бусадшье дутагдалнууд дары түргэн усадхагдажа, хараалһан зорилгонуудаа бэелүүлхын тула тэмсэхэ уялгатайбди гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ.

Бригадна гуримые болон түлбэриин шэнэ онол аргые бии болгон нэбтэрүүлхэ талаар заводто зарим тэды дүршэл бии болоо. Энэ талаар заводой партком саг үргэлжын комисси бии болгоһон байна. Заводой болон цехүүдэй хүдэлмэришэдэй эмхитэй һайнаар хүдэлмэрилхын тула ёһотой һайн арга боломжоор хангаха хэмжээнүүд абтана.

Бригадна гурим нэбтэрүүлхэ асуудал тушаа үгэ хэлэгшэ яһала тодорхойгоор тогтон хэлээ.

— КПСС-эй ЦК-гай февралиин ээлжээтэ бэшэ Пленумэй дүнгүүдые, партиин хараалһан программые бэелүүлхэ талаар областной партийна организациин зорилгонуудые зүбшэн хэлсэжэ байхадаа, өөрынгөө колхозой үйлэдбэриин зарим асуудалнуудта тогтожо хэлэхэ һанаатайб,— гэжэ Сэлэнгын районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой МТФ-е даагша **Т. Д. Дашинимаева** үгынгөө эхиндэ хэлэбэ.— Манай колхоз үнгэрһэн жэлдэ район дотороо социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлжэ, республикын хүндэлэлэй самбарга бэшэгдэһэн, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ амжалта түйлаһанайнгаа түлөө РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугта хүртөө.

Саашань тэрэ ажахынгаа түйлаһан зарим үрэ дүнгүүдтэ тогтобо. Колхоз нёдондо бүхы адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха түсэбые амжалтатайгаар дүүргээ. Үнеэн бүхэнһөө 1967 килограмм һү һаажа, хонин бүхэнһөө 3,1 килограмм нооһо хайшалаа. Гүрэндэ һү худалдаха түсэб— 120, мяха— 107, нооһо— 100 процент дүүргээ. Түрүү луговодууд Ш. Ж. Очировай, М. П. Федотовой звенонууд гектар бүриһөө тус тустаа, 48. 38 центнер үбһэ абаа.

Мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилхэ, худалдаха талаар тэрэнэй хүдэлдэг Булагай фермэ ехэхэн хубита оруулаа. Эндэхид һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргэжэ, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2002 килограмм һү һаагаа, зуун үнеэн бүхэнһөө 97 тугал абаа.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, ажалай бүтээсые 1 процентээр, продукциин өөрын үнэ сэнгые 0,5 процентээр нэмэжэ хямдаруулха зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ гол анхарал хандуулха шухала байһан тухай тэрэ хэлээ. Жэшээлхэдэ, фермэдэ үнеэдэй гараар һаадагдаг дээрэһээ абтаһан һүнэй центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн аяар 42 түхэригтэ хүрэнэ. Энээниие али бүхы аргаар хямдаруулха хэмжээ абаха шухала болоно. Мүн коллективтэ гурим журамые бэхижүүлхэ, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ тушаа ехэ анхарал хандуулагдана. Эндэ эмхидхэгдэһэн партийна болон комсомолой бүлэгүүд, үйлэдбэриин түрүүшүүл—һургаал хүмүүжүүлэгшэд ехэ оролдолго гаргадаг. Тэдэнэр ажалай эрхэ байдалые һайжаруулха, хүнүүдэй ажаһуудалые һайн болгохо хэрэгтэ саашадаашье ехэ анхарал хандуулха байһаниинь элитэ.

— Гэбэшье колхозой олонхи фермэнүүдтэ, тэрэ тоодо манайшье фермэдэ тэжээл бүйлуулха, худхаха оньһон түхеэрэлгэ үгы. Теэд шэмэтэй һайн, элбэг ехэ тэжээл эдюулээгүй һаа, үнеэдһээ хайшан гээд һү ехээр һаахабши? Тиимэһээ манай эндэ баригдажа байһан шэнэ фермэдэ оньһон түхеэрэлгэнүүдые тодхохо, тэдэниие һайнаар харууһалха, хүдэлгэхэ талаар «Сельхозтехникын» районой нэгэдэл манда бүхы хэрэгтэй туһаламжа хүргэхэ аабза гэжэ найданабди,— гээд, тэрэ хэлэбэ.

Трибуна дээрэ Главбурятстройн начальник **С. М. Антонов** гараба.

Главбурятстройн барилгашадай коллективүүд 1983 ониие яһала һайн амжалтаар дүүргээ. 1982 оной хитой жэшэхэдэ, түсэб дүүргэлгын мүн ажалайшье журам эли бодо дээшэлһэн байна. Тэрэнэй ашаар ажалай бүтээсэ дээшэлээ. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин үнгэрэгшэ жэлэй нэмэлтэ имагтал ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар туйлагдаһан байна. Мүн бусадшье туйлалтанууд бии. Гэбэшье КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он), февралиин Пленумүүд бидэндэ —ажахые эрхилэгшэдтэ, коммунистнуудта ондоо, бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлхы, зохёохы шэглэлтэйгээр хүдэлхэ эрилтэ табина.

Энэ жэлдэ манай коллективүүдэй урда хүндэшье, харюусалгатайшье зорилгонууд табигдана. Барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээн нёдондо жэлэйхидэ орходоо 35 процентээр дээшэлүүлэгдэхэ ёһотой. Гэр байра, хүүгэдэй эмхи зургаанuудые, олохон үйлэдбэриин хүсэнүүдые, мүн республикын арадай ажахын хүгжэлгэдэ шухала нүлөө үзүүлхэ бусадшье олон объектнүүдые барижа, ашаглалгада үгэхэ байнабди. Энэ жэлэй хоёр һара үнгэрөө. Манай коллективүүд партиингаа ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые оолон социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө оролдон хүдэлмэришэд болон материальна нөөсэнүүдээ гол шухала барилганuудта элсүүлхые оролдоһон байна. Тиигэжэ Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ шухала хабаатай барилганууд дээрэ, элүүрые хамгаалгын, коммунальна ажахын, гүрэн түрын харюусалгата объектнууд дээрэ гол түлэб хүдэлмэриин түсэбүүд дүүргэгдээ.

Манай томо томо подразделениинүүдһээ эхилээд бүхы коллективүүдтэмнай ажалай журам сахиха талаар тусхай штабууд ашаг үрэтэйгөөр хүдэлдэг болонхой. Тиигэжэ барилгын талмайнууд дээрэ ажалай журам һайжараа, —гэжэ нүхэр Антонов мэдээсээд, түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэл соо хэгдэһэн ажал, саашанхи зорилгонууд тухайгаа тодорхойгоор тогтожо хөөрэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй дүнгүүдые коммунистнууд, бүхы совет арад нэгэн дуугаар һайшааба, гээд оёдолой «Туяана» нэгэдэлэй оёдолшон **Л. В. Бесова** хэлэбэ. Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн үгые совет арад хүтэлбэри болгон абанхай. Манай предприятиин коллектив үнгэрэгшэ жэлэй даабаринуудые бүхы дүнгүүдээрнь амжалтатайгаар дүүргэ. Москва хотын Куйбышевска һунгуулиин округой һунгагшадай урда нүхэр Черненкын хэлэһэн удха түгэлдэр үгэ Эхэ оронойнгоо түлөө улам габшагайгаар, зохёохы ёһоор ажаллаха хүсэл түрүүлээ. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтые нэгэдэлэймнай хүдэлмэрилэгшэд ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаба. Һунгалтын үдэрэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа бишье дүүргээб. Габьяата мастернууд А. С. Ковалева болон Ф. Д. Ласточкина түрүүтэй 2-дохи цехэй бригаданууд хамтын хэрэгтэ эгээл ехэ хубитаяа оруулна. Эдэ бригаданууд хоёр һарын түсэбһөө гадуур мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилөө. Нэгэдэлэй 147 хүдэлмэрилэгшэд дүрбэн жэлэйнгээ түсэбүүдые бэелүүлэнхэй. Захааминай филиалһаа Б. Б. Папаева, гол предприятиһаа Т. И. Почерняя, Т. И. Бруева гэгшэдые омогорхолтойгоор нэрлэнэб.

Ажалай бүтээсые түсэбһөө гадуур 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хараалагдаһанһаа 1 процентээр хямдаруулха тухай Буряадай АССР-эй 50 жэлэй нэрэмжэтэ цехэй үүсхэлые манай 3-дахи цехэй коллектив халуунаар дэмжэбэ. Энээнэй ашаар нэгэ хүнэй үйлэдбэрилһэн продукциин хэмжээн 1983 ондо 13379 түхэригһөө 14382 түхэриг хүрэтэр байгша ондо дээшэлжэ, түсэбһөө гадуур 124 мянган түхэриг ашаг олзо абтаха. Хоёр һарынгаа түсэбые коллективнай бүхы дүнгөөр дүүргэнхэй. Ашаг олзо абаха түсэб 109,1 процент бэелүүлэгдээ.

Гэхэ зуура, бэрхэшээлнүүдшье ушардаг гээшэ. Бүтээн гаргадаг продукциин ассортиментые болон шанарые һайжаруулха, түүхэй эд нэмэжэ алмаха хэрэгтэй. Тиихэдэ бэлэдхэлэй-эсхэлгын цехэй барилга эхилбэшье, дан удаанаар ябуулагдана. Барилгын эхинһээ 49 мянган түхэригэй хүдэлмэри дүүргэгдээ. Байгша оной түсэбөөр 300 мянган түхэриг ашаглахаар хараалагдаһан аад, мүнөө дээрээ оройдоол 150 мянган түхэригэй хүдэлмэриие Главбурятстрой хангаад байна. Хабсаргагдамал түмэр бетоноор барилгые хангаха талаар бэрхэшээлнүүд ушарна. Һаяын сагта хангалгын һайжарханьшье лаб мэдэгдэнэгүй.

Предприятимнай өөрын гэр байрын фондгүй гэжэ үшөө дахин онсо тэмдэглэхэ хүсэлтэйб. Һүүлэй хоёр табан жэлэй туршада нютагай Соведүүдэн зүгһөө нэгэшье квартира предприятидамнай үгтөөгүй. Хүүгэдэй эмхи зургаануудшье манда үгы. Энэ ушарһаа боложо, эрхим мэргэжэлтэй 30 гаран хүдэлмэришэднай жэл бүри ажалһаа гаража ошоно.

Үнгэрэгшэ 1983 ондо районоймнай хүдөө ажахын үйлэдбэриин дүнгүүд һайн байба. Мал болон таряан ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбүүд сүм дүүргэгдээ. Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха, экономическа ашаг үрые дээшэлүүлхэ асуудалнууд ажахынуудай парткомуудай, правлени болон дирекцинүүдэй гол анхаралда байгаа. Гэхэ зуураа, бүхыдөө табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбүүдые дүүргэлтээр районмнай горитой гээгдэлдэ оронхой. Байгша оной түрүүшын үдэрнүүдһээ колхозууд болон совхозууд нэгэдэхи кварталай даабаринуудые дүүргэхэ талаар хэмжээнүүдые абажа, хабарай тарилгын хүдэлмэриие амжалтатайгаар үнгэргэхын тула бэлэдхэл эхилэнхэй. Ажахынуудта дүүрэнтэжэ байһан тоосоото суглаанууд дээрэ үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд сэгнэгдэжэ, үйлэдбэриин нөөсэнүүд элирүүлэгдэжэ, дутагдалнуудые усадхаха талаар хэмжээнүүд тодорхойлогдоно, гэжэ Мухар-Шэбэрэй райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ **В. Е. Вахрунов** элидхэбэ.

Нёдондо жэлэй дүнгүүд таряан ажалда бригадна подрядые хэрэглэлгын бүлөю талануудые эли тодоор гэршэлээ. Байгша ондо бүхы тракторна бригаданууд хамтын подрядай гуримда оруулагдаха.

Ажахынуудай парткомууд болон партбюронуудай хүдэлмэриин түсэбүүд соо хабарай тарилгын хүдэлмэридэ горитой анхарал хандуулагдана. Байгша хабартаа сэхэ тракторна бригадануудта партийна хүдэлмэриие шангадхаха гэжэ хараалагдаа. Хабарай тарилгын үедэ социалис мүрысөөнэй манлайда коммунистнууд ябажа, тэрэнэй үрэ нүлөөе дээшэлүүлэн, урмашуулгын хэмжээнүүдые шадамараар хэрэглэхэ юм.

Районно Соведэй гүйсэдком өөрынгөө хүдэлмэриие улам бүтэмжэтэй, тодорхой болохо талаар саг үргэлжэ бэдэрэлгэ хэдэг юм. Гүйсэдком болон тэрэнэй таһагууд хүн зоной урда ходо тоосожо байдаг. Гэхэ зуура, сельскэ, сомоной Соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй урда эрилтэнүүдые һулаар табинабди. Мүн өөрынгөөшье, дээдэ шатынхье зургаануудай шиидхэбэринүүдые саг сооньдүүргэхын хойноһоо хиналта хангалтагүйгөөр табигданхай. Тиихэдэ элдэб саарһануудай тоо бага бологүй.

Совет хүдэлмэрилэгшэдэй, тусхайлбал, райгүйсэдкомой түрүүлэгшэнэрэй, мэргэжэл шадабариие дээшэлүүлгэдэ анхарал хандуулха хэрэгтэй. Семинарнууд дээрэ, хэблэлдэ дүй дүршэлөөрөө андалдадаг һаа, зохид һэн ха.

Партиин областной комитедэй пленумэй трибуна дээрэһээ районойнгоо үниинэй һайлтануудые хэлэхэ хүсэлтэйб. Нэгэдэхеэр, 1984 ондо районой түбтэ 50 хүнэй байха гостиницын барилгада мүнгэ зөөри һомолхо арга олохо. Тиихэдэ районоймнай түбтэ больничнa комплексын проектые табиха асуудалые шиидхээд, ерэхэ табан жэлдэ тэрэнэй барилгые эхилбэ.

«Бурятэнерго» управлениин бүхы предприятинууд 1984 онойнгоо түсэбые дүүргэхын түлөө абтаха бүхы хэмжээнүүдые харааланхай. Үнгэрэгшэ жэлэй ажалай дүнгүүдые хараадаа абан, 1984 онойнгоо социалис уялгануудые зүбшэн хэлсэжэ баталанхайбди,— гээд «Бурятэнерго» управлениие эрхилэгшэ **Г. О. Борисов** үгэеэ эхилбэ. —Үнгэрэгшэ жэлдэ Буряадай энергосистемын предприятинууд электрын элшэ хүсөөр, дулаанай элшээр республикынгаа промышленна предприятинууд болон хүдөө нютагуудые, мүн ажалшадай ажаһуудалай газарнуудые хангаха түсэбтэ даабарияа дүүргэһэн, электрын элшэ хүсэ гаргашалха харюусалгата албаяа жэншэдгүй һайнаар ашаглаһан байна. 5 миллиард 210 миллион киловатт-час электрын, 2 миллион 850 мянган гекалори дулаанай элшэ хүсэн үйлэдбэрилэгдөө. Тиихэдэ электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ түсэб 100,8 процент, дулаанай элшэ хүсэ үйлэдбэрилхэ түсэб 100,4 процент дүүргэгдэһэн байна. Монголой Арадай Республикада электрын элшэ хүсэ дамжуулха түсэб мүн лэ үлүүлэгдөө. Электрын элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдые ашаглалгын коэффициент 6,4 процентээр дээшэлээ. Өөрынгөө хэрэглэмжэдэ түсэбтэ нормоһоо гадуур 6 мянга 470 тонно условно гэхэ гү, али 13 мянган тонно сэбэр түлишэ, мүн нэгэ хахад миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн алмагдаһан байна.

1983 ондо электрын элшэ хүсэнэй нилээд олон объектнүүд ашаглалгада үгтөө.

Эдэ бүхы түйлалтануудһаа үндэһэлэн, бидэ 1984 ондо электрын ба дулаанай элшэ хүсэ бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, электрын элшэ хүсэнэй түхеэрэлгэнүүдые улам һайнаар ашаглаха, түлишэ болон материальна нөөсэнүүдэй алмалта түйлаха зорилгонуудые табинхайбди. Эдэ зорилгонуудаа дүүргэхын түлөө манай бүхы коллективүүд оролдохоор зорижонхой.

Гэбэшье бидэндэ партиин обкомой, республикын Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө эмхидхэлэй ба техническэ талаар туһаламжа хэрэгтэн. Нэгэдэхеэр гэбэл, манай зүгһөө һомологдоһон мүнгэ зөөриин хэмжээгээр Холбоолжоной уурхайһаа шулуун нүүрһээр хангаха байна.

Хоёрдохёр, манай предприятинууд тусхай автотехникээр түлюураар хангагдана. Энэ үниинэй шиидхэхээр болоһон асуудал. Бии байһан оньһон техникээ заһабарилха үйлэдбэриин база һулатайбди.

Гурбадахяар гэбэл; алмалта арьбалалтын асуудалаар парти, правительствын политикые энергетигүүд дэмжэдэг гээшэ. Энэ талаар бидэ тусхай хэмжээнүүдыешье хараалаанхайбди. Гэбэшье электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгын предприятинуудта алмалта, арьбалалтын талаар үгтэдэг түсэбтэ даабаринууд гүйсэд бодомжологдоогүй гэжэ һанахаар.

Саашань үргэлжэлхэдөө Г. О. Очиров 1984 ондо, мүн арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүүрэтэр республикын энергетигүүдэй бэелүүлхэ зорилгонууд тухай тодорхойгоор тогтожо хөөрөө.

Кабанскын районой Оймorой совхозой директор **И. Ф. Лобановта** үгэ үгтэбэ. Партиин ЦК-гай Пленумэй шиидхэбэринүүдэй совхозой партийна суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн, коммунистнуудай хараалһан тодорхой хэмжээнүүд тухай тэрэ тогтожо хэлээ.

— Манай коллективэй урда энэ жэлдэ харюусалгатай, ехэшье зорилгонууд табигданхай. Совхоз энэ жэлдэ гүрэндэ 730 тонно мяха, 900 тонно һү худалдаха, тэжээлэй ургамалнуудай үйлэдбэрилгые 30 процентээр, ороохо таряа 25 процентээр дээшэлүүлхэ ёһотой. Энээниие бэелүүлхын тула түбхын түрүүн газарай үрэжэлые дээшэлүүлхэ, ашаг үрэ ехэтэй севооборот хэрэглэхэ, үрэһэ хүрэнгэеэ һайнаар бэлдэхэ, агрохимиин албаниие дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэхэ шухала болоно. Мүнөө жэлдэ 17—20 мянган тонно органическа үтэгжүүлгэ тарялан, сабшалан дээрэ гарганабди. Энэмнай тон бага. Үнэндөө, энээнһээ 2 дахин ехэ үтэгжүүлгэ гаргаха хэрэгтэй гэхэ гү, али тарялангай гектар бүридэ 10 тонноһоо бага бэшэ үтэгжүүлгэ тараадаг болохо ёһотойбди. Үндэр баян ургаса үгэдэг обёосой «Сельма», ешмээнэй «Енисей», шэниисын «Бурятская-79» сортын үрэһэ таридаг болохо хэрэгтэй. Тэрэшэлэн малай тэжээлдэ хартаабха, тэжээлэй корнеплодуудые, горох болон рапс гэхэ мэтые ехээр таридаг болохо саг ерээ. Малай рациондо углеводууд болон ургамалай белок элбэгтэй тэжээл ехээр бэлэдхэдэг болос һаа, үнеэдһээ ехэ һүн һэгдаха байһаниинь элитэ. Мүн гахайнуудые шэмэтэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тула нэмэлтэ болгон холимол силос, морхооб, ногоо эдюулхэ хэмжээнүүдые абахабди,— гэжэ нүхэр Лобанов хэлэбэ.

Тэжээлэй шанарые һайжаруулхын тула энэ жэлдэ совхоз сабшагдаһан ногоо оньһон аргаар улеэлгэжэ хатааха, ханагүй башнинуудта хэжэ харагалха, силос дарахадаа элдэб консервантнуудые холилсохо гэхэ мэтэ арга хэрэглэхэ байна. Тэрэшэлэн ажахын партийна организаци болон дирекци үйлэдбэриие улам һайжаруулха тодорхой хэмжээнүүдые абана. Һү үйлэдбэрилгын технологиие гуримшуулжа, мүнөө үнеэдые үдэрэй 3 дахин һааха, тэжээлыень һайнаар бүйлуулжа эдюулэхэ, ажалай журам һайжаруулха хэмжээнүүдые абажа байнхай. Эдэ бүгэдын ашаар һү һаали дээшэлжэ эхилээ. Эндэ коммунистнууд эрхим жэшээ харуулна.

1984 оной түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула хүдэлжэ байһан хүнүүдэй ажалай, амаралтын эрхэ байдалые һайжаруулха, сүлөөтэй сагаа зохидоор үнгэргэхэ арга олгохо гээшэ тон шухала. Тиимэһээ эндэ үйлэдбэриин болон соёлой-ажаһуудалай барилганууд ехэ хэгдэхэ байна.

— Партиин табиһан зорилгые бодотоор бэелүүлжэ, ажалай бүтээсые адагынь нэгэл процентээршье дээшэлүүлээд байгаа һаа, бидэ жэлдээ 17 мянган түхэригэй продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ, мүн продукциин өөрынь үнэ сэнгые хахад процентээр хямдаруулаад байбал, ажалай гаргашые 14 мянган түхэригөөр хорооxо аргатай байнабди,— гэжэ тэрэ хэлэбэ.

...эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДЭЙ ҺУНГАЛТА РСФСР-һээ ҮНГЭРГЭХЭ ҺУНГУУЛИИН КОМИССИДА

...6-да, РСФСР-эй ... байшан соо, ... арбан нэгэдэхи зар... Верховно Соведэй ...льностьнуудай Со... hунгалта РСФСР-һээ ... һунгуулиин ко... түгэсхэлэй заседани ... Пушкаревой түрүү... ...ро боложо үнгэрбэ.

... Федерацида, бүхы ...орхидол адли, һун... ...кампани олониитын ...ка ба ажалай үн... ...ийн үүсхэлэй оршон байдалда, партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын, түсэбтэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлэй һүлдэ доро үнгэрөө гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдэһэн байна.

Ниислэл хотын Куйбышевска һунгуулиин округой һунгагшадтай уулзалга дээрэ нүхэр К. У. Черненкын хэлэһэн, тодо һонор, оронойнгоо экономико хүгжөөхэ тушаа, совет хүнүүдэй һуудал байдал һайжаруулха тушаа анхарал оролдолгоор нэбтэрһэн үгэ Россиин Федерациин ажалшадта зохёохы ажалай шэнэ хүсэ шадал, Эхэ оронойнгоо һалбаран хүгжэхын аша туһада улам бүри һайнаар хүдэлхэ эрмэлзэл түхөөгоо.

Республикын ажалшад Соведүүдэй ороной амжалтануудай түлөө патриотическа омогорхолой, Коммунис партида хизааргүй этигэл найдабаритай байһанай мэдэрэлтэйгээр мартын 4-дэ һунгуулиин участогуудта ерэһэн байна. Тиихэдээ коммунизм зохёон байгуулгын хэрэгэй илан мандахын, совет общестын нэгэдэл ба нягта жагсаал саашадань бэхижүүлхын түлөө, аха дүү арадуудай эбдэршэгүй хани барисаанай түлөө дуугаа үгэхэеэ ерээбшуу. СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй һунгалта РСФСР-һээ үнгэргэхэ һунгуулиин окружной комисснууд саг сооньдуугаа үгэлгын дүнгүүдые согсолжо, һунгалтын үрэ дүнгүүд тухай түгэсхэлэй мэдээнүүдые үгэһэн байха юм. Зүбшөөгдөө үгэһэн бүхы депутадуудта кандидадууд дуунуудай дийлэнхы ехынь абаа. СССР-эй Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ Россиин Федерациһаа 32 депутат һунгагдаа. Национальностьнуудай Соведтэ тэрэшэлэн автономито республиканuудһаа — 176 депутат, автономито областьнуудһаа — 25 депутат, РСФСР-эй автономито округуудһаа 10 депутат һунгагдаһан байна.

СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведтэ бүхыдөө Россиин Федерациһаа 243 депутат һунгагдаба.

Национальностьнуудай Соведтэ РСФСР-һээ һунгалта, СССР-эй Конституцитай болон СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта тухай Хуулитай гүйсэд дүүрэн зохицуулан, үнгэргэгдэһэн байна. СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй Национальностьнуудай Соведэй һунгалта РСФСР-һээ үнгэргэхэ һунгуулиин комиссида һунгуулиин комиссинуудай буруу ябуулганууд тухай мэдүүлгэнүүд болон гомдолнууд ороогүй.

Һунгалтын дүнгүүд тухай мэдээнүүд коммунистнууд ба партийнабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй шэнэ илалтые, Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй дотоодын ба гадаадын политикые совет хүнүүдэй нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжэжэ байһые, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхээр тэдэнэй бэлэн байһые үнэншэмөөр гэршэлжэ үгөө.

(ТАСС).

Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр

ЭБТЭЙ БРИГАДЫН БАСАГАД

Оёдолой үйлэдбэриин «Туяана» нэгэдэлдэ амжалтатайгаар хүдэлдэг залуу оёдолшод олон юм. Тус нэгэдэлэй салин хүлhэнэй таhагай инженер-нормировщик Татьяна Викторовна Фалилееватай уулзажа, ажалай түрүүшүүл тухай бэшэхэ зорилготой байhанаа мэдүүлбэбди. Тэрэ, ерэhэн хэрэгээрнай hонирхожо, Нина Леонидовна Давыденкын бригада тухай ехэл дуратайгаар хөөрэжэ эхилбэ.

Н. Л. Давыденкын хүтэлбэрилдэг бригада манай нэгэдэлэй эрхим бригадануудай нэгэн болоно. Тус бригада дүй дүршэл ехэтэй дүшэн нэгэн оёдолшонhoo бүридэдэг юм. Бригададань муугаар хүдэлдэг хүн үгы байха. Энэ бригадын гэшүүд Любовь Васильевна Бесова, Людмила Ивановна Огибаловатай танилсажа, хөөрэлдэхэдэтнай болохо. Харин бригадирынь баян дүршэлтэй оёдолшон hэн тула бригадынгаа ажал hайнаар эмхидхэдэг, нүхэдөө шэнэ амжалтануудта зоригжуулжа шададаг хүн юм, —гэлсэhээр, булта Н. Л. Давыденкын бригадын хүдэлдэг оёдолой цех руу шэглэн ошобобди.

Һаруул, томо сонхонуудтай, үргэн ехэ оёдолой цехтэ ороходомнай, машинануудай жэгдэхэн жэнгинээн дуулдаба. Эндэ машинануудай саана залуу басагад туха сүлөөгүй ажалланад.

—Даадаг бригадымни басагадай хэн нэгыень онсолон тэмдэглэхээр бэшэ. Юуб гэхэдэ, бултадаа hайнаар, нэгэ хүн шэнгеэр хүдэлдэг, бэе бэедээ туhалалсан, хэн нэгэнhээ дутуугүй хүдэлдэг юм даа, —гэжэ бригадынгаа басагад тухай Нина Леонидовнагай хөөрэжэ эхилхэдэнь, нээрээшье эндэ эбтэй эетэй нэгэ бүлын басагад шэнгеэр тэдэ үзэгдөө hэн.

— Би 1978 ондо дунда hургуули дүүргээд, тус нэгэдэлдэ хүдэлхэеэ ерээ hэм. Түрүүн оёдолшоной hурагшаар хүдэлжэ, хэды hарын үнгэрhэн хойно тусхай шалгалта үгэжэ, Нина Леонидовнагай бригадада оёдолшоноор ажаллажа эхилээ hэм. Эндэ намайе ехэ hайнаар угтажа абаа бэлэй. Үнинэй ажаллажа байhан оёдолшод намда туhалалсажа, ойлгоогүй юумыем заажа үгэдэг байгаа. Тиин ябан ошон дүй дүршэлтэй бологдоо hэн. Оёдолшоной ажал тиимэшье хүнгэн бэшэ ааб даа. Нэгэ зүйл оёхын тула зүбөөр эсхэгдээ гээшэ гү, тэрэнээ яагаад бэлэн мүрөөрнь, hайн шанартайгаар бүтээхэ гээшэбиб гэжэ бодомжолжо үзэдэгби. Тиигээд хаража үзөөд оёходо, юумэн түргөөр бүтэсэтэй байдаг,—гэжэ коммунис ажалай ударник Людмила Ивановна хөөрэжэ эхилбэ. —Мүнөө hара бүриингөө түсэбтэ даабарине 130 процент дүүргэнэб. Манай бригадын гэшүүн нүхэр Любовь Васильевна Бесова байгша оной эхиндэ СССР-эй Верховно Совэдэй hунгалтын үдэр кварталайнгаа түсэб дүүргэхэ гэhэн үүсхэл нэгэдэл дотороо гаргаа hэн. Манай нэгэдэлэй хүдэлмэришэд энэ үүсхэлыень үргэнөөр дэмжэhэн байна. Л. В. Бесова нэгэдэлэймнай хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн болонхой. Тэрэ ёhотойл коммунис ажалай жэшээ харуулхаhаа гадна, залуушуулые hурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулдаг. Би СССР-эй Верховно Совэдэй hунгалтын үдэр кварталайнгаа түсэб дүүргэхэ, 4,5 жэлэй түсэбтэ даабарине Буряадай комсомолой 60 жэлэй ойн урда тээ дүүргэхэ гэhэн дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые энэ жэлэй эхиндэ абаа hэмби. Эдэ зорилгонуудые дүүргэхын тула дабхар оролдосотойгоор ажаллаха хэрэгтэй болоно бшуу. Мүнөө 1985 оной март hарын тоосоогоор ажаллажа байнаб, — гээд, Людмила Ивановна Огибалова урма баяртайгаар үгэеэ түгэсхэбэ.

Удаань Любовь Васильевна манда иигэжэ хэлээ бэлэй:

— Би баhал Людмила шэнги дунда hургуули дүүргээд, эндэ оёдолшоноор хүдэлхэеэ ерээ hэмби. Эндэ намайе Коммунис партиин гэшүүнээр абаа. Иимэ үндэр нэрэ зэргэдээ хүрэмөөр хүдэлхын тула үдэр бүриингөө даабариия ходо үлүүлэн дүүргэхэ ёhотой болонob. Үнгэрэгшэ, январь hарынгаа түсэбые 160 процент дүүргэжэ шадааб. Шэнэ ерэhэн залуу оёдолшодой hурган хүмүүжүүлэгшэб. Нина Леонидовна эндэ хүдэлхэеэ ерэхэдэмни манай бригадир, минии hурган хүмүүжүүлэгшэ байhан гээшэ. Тэрэ ехэ даамгай зантай хүн юм. Н. Л. Давыденко хажуудам байгаад, ямар нэгэн зүйлнүүдые яагаад оёхыем заажа үгэгшэ hэн. Мүнөө шэнэ ерэhэн залуу оёдолшодые hурган хүмүүжүүлхэдээ өөрынгөө анха түрүүшын hурган хүмүүжүүлэгшэ Н. Л. Давыденкын хэлэhэн заабаринуудые тэдэндээ хэлэгшэб.

Эндэ Любовь Васильевна өөр тухайнь нэгэ бага хөөрэхэ хүсэлэн гарана. Тэрэ эндэ хүдэлхэ зуураа ароа гаран залуу басагадые оёдолшоной мэргэжэлдэ hургажа, хүдэлмэришэнэй арюун замда гаргаа юм. Тэрэ коммунис ажалай ударник гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Габшагай ажалайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй ЦК-гай Улаан Тугай хажууда дүрэ зурагаа буулгуулха хүндэдэ хүртэhэншье, ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэhэн тэмдэгээр шагнагдаhаншье байха. Тэрэ өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, ажалай ба технологическа журам наринаар сахидаг байхадаал бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлнэ ха юм.

Тэдэнэртэй хөөрэлдэhөөр байтарнай, үдын хоолой забhарлалгын саг ерэжэ, сёдолшод нэгэн доро оёдолойнгоо машинануудые тогтоожо, хүдэлмэриингөө газарые сэбэрлэнэд. Үдэhөө хойшо дахинаа хүдэлгэхөөр бэлдэhэн хойноол үдынгөө хоол барихаяа гаража ошонод.

Уданшьегүй эндэ шаг шууяан замхажа, намдуу байдал оршон тогтобо. Мэнэ hаяхан танилсаhан эдэ хоёр залуу басагадай намтар хаража үзэхэдэм, аб адли шэнгеэр үзэгдөө hэн. Тэдэ дунда hургуули дүүргээд, эндэ хүдэлхэдөө ажалай түрүүшын амжалтануудые туйлажа ябана ха юм даа гэжэ бишье доторбо баясаа hэм. Теэд тэдэнэй ажалай илалтанууд үшөөл урдань. Ажалай, технологическа ба гүрэнэй журам наринаар сахяад, мэргэжэл шадабарияа улам нарижуулаад, коллектив тотороо нүхэд ёhоной хани харилсаатай байхадань, ажалай ехэ амжалта заатагүй ерэхэ гэжэ hанагдаа бэлэй.

Д. АМОГОЛОНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Л. И. Огибалова. 2. Оёдолой цех соо.

М. ЛАВРЕНТЬЕВЭЙ фото.

ҺАЙНДЭРЭЙ БЭЛЭГҮҮД

Ургамал сэсэг,
Уралан хэгдэhэн бүтээл,
Уран дуунууд —
Үрин энэ үдэр
Эхэнэрнүүдтэ бэлэг...

Юрэдөөл, зэрэлгээтэ хабарай түрүүшын hарын сэлеэ hайхан үдэрнүүдэй нэгэндэ огторгой бүришье зэнхэгэр ууж, огшон тойрон илангаяа hаруулхан, гэрэлтэй болоhондол байдаг бшуу. Энэмнай Мартын 8-най үдэр ха юм. Эгээл энэ hайндэртэ уран гартан, сэсэг ургуулагшад болон модельернууд уридшалан бэлдэдэг, бүхы бэлиг шадабаряа гаргадаг гээшэ.

«Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй туршалгын цехэй хүдэлмэрилэгшэдэй шадабарине бодотоор сэгнэмээр. Эдэнэр эхэнэрнүүдэй хабар, зундаа үмдэхэ элдэб янзын шэнэ хубсаhа олондо дурадхаба, Элдэбээр оёгдоhон платье, сарафан, кофтонуудые hайхашаан харанабди. Буряадай угалзануудтайгаар оёгдоhон хубсаhан залуушуулай анхаралые илангаяа татана.

Улаан-Үдын дурасхаалта бэлэгүүдэй туршалгын заводто эхэнэрнүүдые бури илдам, арюухан болгодог зүйлнүүд бүтээгдэдэг юм. «Арбан хурганиинь алтан» гэжэ энээхи урашуул тухай хэлэмээр лэ. Бэhэлиг, бугааг, hиихэ, үhэнэй шэмэглэл, бусадшье гоёолтонуудые — дүн хамта 20 гаран зүйл Буряадай уран гарта эхэнэрнүүдтэ дурадхаа. Эдэ дурасхаалта бэлэгүүд гансашье Буряадта hайшаагдадаг бэшэ, мүн Яхадай, Үдмуртиин худалдаа наймаанай баазануудта эльгээгдэдэг, ороной олон ондоо хотонуудай эхэнэрнүүдэй үндэр сэгнэлтэдэ хүртэдэг байна. Байгша ондо заводэй мастернууд 130 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэн гаргаха зорилготой.

Сэсэгүүд... Мартын 8-най hайндэрые ургамал сэсэгүүдгүйгөөр бодомжолхоор аал? Улаан-Үдын «Горзеленстройн» управлениин хүдэлмэрилэгшэд 15 мянган сэсэг хүн зондо hайндэрэй үедэ худалдахаар ургуулаа. Гадна ороной бусад районуудhаа үшөө 50 мянган хабарай түрүүшын сэсэг асарагдажа, хангалтама hайхан баглаанууд болгон бүридхэгдөө юм.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. «Бурятшвейбыт» нэгэдэлэй ахамад уран зураашa-модельер Лариса Дабаева, туршалгын цехэй ахалагша технолог Эльвира Одоева болон Ирина Пантаева гэгшэд 1984 оной хубсаhанай шэнэ модель зүбшэн хэлсэнэд. 2. «Горзеленстройн» ахалагша мастер-сэсэг ургуулагша Иван Шустов үнжэгэн hайхан дэлбэтэй үнгын сэсэгүүдые түхэреэн жэлэй туримда харууhалан ургуулхадаа онсо шадабаритай болонхой. 3. Уран гартан хэр угhаа дамжан ерэhэн шадабаряа улам мүлижэ, буряадай урданай угалза хээ мартангүй, алта, мүнгөөр хэды hайхан гоёолтонуудые бүтээдэг гээшэб! Хабарай түрүүшын наранай элшэ туяа сасаруулhан мэтэ сэбэрхэн шарайтай энэ басаганай шэхэндэ hэнжэлзэн байhан хөөрхэн «сасагуудтай» hиихые анхарыт. Уран наринаар хэдэлhэн зүүдхэлынь, гарынь, хуруунуудыень шэмэглэhэн мүнгэн гоёолтонууд буряад угалзануудай маягтай.

В. МАТВИЕВСКИИН фототекст.

ЭХЫН ЭНХЭРЭЛ

Һаял жаран наhаяа дабажа ябаhан Степанида Николаевна Хамгушкеева Улаан-Үдэ хотодо ажаhуудаг. Гэртээ гү, али газаа элhэн дээрэ наадажа ябаhан балшар жаахан үхибүүдээ hайн hайхан сэдьхэлтэйгээр хаража hуухыень обёорходоо, энээхэн төөдэй олые үзэhэн лэ, «халуун шулуу долёоhон лэ хүн» гээд абаhаар ойлгохоор байдаг юм. Юуб гэхэдэ, Степанида Николаевна мүнөө аяар арбан нэгэн үхибүүнэй эхэ болонхой, сарюун хүнгэн зандаа аша гушанараа үргэлсэжэ ябадаг.

— Һаял долоотойхон үхибүүн болоjo ябатарни, эсэгэмнай хүндөөр үбшэлөөд мордошоhон, эхэмнай бэе муутай, иимэл зургаан үхибүүд эсэгэhээ таhараа hэмди, гэжэ мүнөө Степанида Николаевна тэрэ hүреэтэй хатуу сагые ой ухаанайнгаа оёорhоо уудалан хөөрэнэ.— Тиихэдэ бидэнэрэй газаагуур ябахада, үгышье hаа түрэл түхэмүүдтээ хилээмэ, талха таряа эрихээ ороходомнай: «Баарhад, улаан таша сурбанууд юугээ эдижэ, юугээ үмдэжэ, хэээээ хүл дээрээ гараха багашуул гээшэб» гэжэ нютагайхидайнгаа хэлсэдэгые мүнөө хүрэтэр hанадагби, — гээд тэрэ үгэеэ үргэлжэлүүлнэ.

Тэрэ гэхэhээ уламжалан он жэлнүүд үнгэржэ, балшар жаахан эдэ үхибүүд, урин дулаан хабарай сагта ургадаг улаан бургааhандал үндыжэ, hургуулида орожо эхилhэн бэлэй. Айлай хоёрдохи басаган Степанида наймадахи класс дүүргэhэнэй удаа түрэл колхоздоо тугалшанаар, удаань hаалишанаар хүдэлжэ эхилхэдээ, одоол эндэ зол жаргалаа олоhон байгаа. Улаан таша үхибүүдэй одоошье хүл дээрээ гаража ябаха үеэр Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, айл аймагай бүхэтэйшүүл булта дайн байлдаанда мордоо hааб даа. Эхэ оронойнгоо хүндэ хүшэр байдалда ороод байха сагуудта Степанидын дүүнэр түрэл ажахынгаа мал ажал дээрэ, зун-намарай үедэ үбhэ, таряа хуряалгын халуун хаhын ажал хүдэлмэридэ нютагайнгаа үүринэртэй суг хамта ябалсадаг бэлэй...

— Эсэгэмнай 1942 оной август hарада хүндөөр шархатанхай, дайнай инвалид үнэмшэлгэтэй нютагаа бусажа ерээ hэн. Тиихэ үедэ нютагтамнай хүдэлмэришэ хүнэй үсөөн байhаниинь мэдээжэ. Эсэгэмнай ёрэмсээрээ колхоздоо трактористаар, удаань таряан ажалай бригадираар олон удаан жэлдэ хүдэлhэн, мүнөөшье хүдэлhэн зандаа,— гэжэ мүнөө тэдэнэй ехэ хүбүүн Леонид омогорхоно.

Матвей Хандалжинович Степанида Николаевна хоёрой үринэр бултадаа шахуу дээдэ, дунда тусхай hургуулинуудые дүүргэнхэй, элдэб ажалда хүдэлнэ. Тэдэнэй ехэ басаган Мэри Хамгушкеевна аспирантура дүүргэжэ ерэhэнэй удаа Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай гүрэнэй институдай буряад хэлэ, бэшэгэй факультедтэ багшална. Харин нүгөөдүүлынь —Леонид, Николай, Ольга гурбаниинь багшанарай, соёлой институт, бусадынь техникум, училищинуудые дүүргэhэн байна.

— «Эрхые hуранхаар, бэрхые hура» гэжэ арад зоной хэлсэдэгэй ёhoop, үхибүүдээ арад зондоо ашатай, туhатай мэргэжэл шадабаритай эрхэтэд болоhой гэжэ бидэ эхэ, эсэгэнэрынь оролдодог, эрмэлзэдэг гээшэбди. Бидэнэй үхибүүд ехэ, багагүй яhала оролдосотойгоор hуража, дипломуудтай болоо. Энээндэнь бидэ ехэ омог баяртай байдагбди. Юуб гэхэдэ, эхэ эсэгэ хоёрынь хатуу сагта хүсэд hуража шадаагүй хадаа, энэниие үхибүүдтээ зорюулhан, оролдоhоншье байгаабди, — гэжэ Степанида Николаевна хөөрэдэг.

Эхэ, эсэгынгээ ашаар эрдэмтэй болоhон үхибүүдэй зариманиинь мүнөө гэр бүлэ болоjo түбхинэнхэй, үхибүүдээ үргэжэ, «Минии гэр — минии город» гэhэн уряа доро совет эрхэтэнэй нэгэ бүлэ соо залуу үетэнөө хүмүүжүүлэлсэн ажаллана, ажаhуунa гээшэл!

— Леонид, таанад, эхэ, эсэгын үхибүүд өөрэгүйл өөhэдөө үринэртэй болоjo, айл болон түбхинөө аабта даа?

— Мүнөө бидэнэй эхэ эсэгэнэр хорин аша, зээнэрээ үзэнхэй, баясажа, омогорхожо ябадаг юм. Зүгөөр үнэр баян айлайхи гэжэ хэлэхэ болоо hаамни, манай хоёрдохи эгэшэ —Аграфена болоно. Мүнөө эдэнэр дүрбэн хүбүү, нэгэ басагатай болонхой. Нүгөөдүүлынь дүрбөөд багатайбди. Хэн мэдээб даа, үхибүүд үшөөшье түрэхэ аалам! —гэжэ Леонид энеэбхилээ hэн.

Алтан дэлхэй дээрэ арбан нэгэн үхибүү түрэжэ, Эхэ-Герой болоhон Степанида Николаевна бүхы эхэнүүдтэл адли үхибүүдэйнгээ элүүр энхэ, баян дэлгэр байдалтай, зол жаргалтай ажаhуухые үнэн зүрхэнhөө юрөөжэ ябана. Энэниие зүбөөр ойлгоhон манай үетэн залуушуул аха захa зонойнгоо ажабайдалай арюун hайхан ёho заншалнуудые улам саашань үргэлжэлүүлэн, баян дэлгэр байдалтай, үнэр баян гэр бүлэ болохын хойноhоо эрмэлзэнэ, оролдоно бшуу.

—Аяар арбан нэгэн бидэнэрые альган дээрээ үргэжэ, сэлмэг тэнгэриин хаяа доро алиниимнай алин гэшэгүйгөөр эльгэндээ өөгшөөн үргэhэн эхээ Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын hайндэрөөр амаршалаад, олон удаан жэлдэ золтой жаргалтай, энхэ элүүр ажаhуухыень үхибүүдэйнь зүрхөө хүсэнэб, — гэжэ Леонид хүбүүниинь түгэсхөө hэн.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

МҮНӨӨШЬЕ ХУБИТАЯА ОРУУЛҺААР

Удаан саг соо трактор жолоодожо, наhанайнгаа амаралтада гараhаншье hаа, мүнөө хэлхээ холбооной hалбарида хүдэлжэ байhан Валентина Егоровна Чагдоржапова: «Таряаламнай бидэнэй дайшалхы тала дайда hэн»,— гэжэ дурсан хөөрэдэг.

Үнэхөөрөөшье, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда Илалта ганса фронтдо бэшэ, мүн лэ тылдэ туйлагдаа гээшэ ааб даа. Байлдаанай ара талада шэн габьяатайгаар ажаллажа байhан хүн зоной олонхинь эхэнэрнүүд hэн. Тэдэнэй дунда залуу басаган Валентина Афанасьева (нүхэрэйнгөө фамилияар Чагдоржапова) үргэлжэ нойрoo тоонгүй, үеэд нэтэрүү ажалаараа Илалтада өөрынгөө хубита оруулhан байха.

1943 ондо 19 наhатай ябахадаа, сэрэг албанда дуудагдажа, мэргэн буудагшадай hургуулида hуража эхилhэн юм. Теэд энэ hургуулиа дүүргээд, хэды арсабашье, түрэл нютагаа бусаха хуби заяатай байшоо. Юуб гэхэдэ, тэрэ командованиин тусхай захиралтын ёhоор колхоздоо бусажа, трактор дажжа абаа hэн.

—, Тиихэдэ фронт ошохо гэжэ ехээр буляалдаа бэлэйб,— гэжэ В. Е. Чагдоржапова хөөрэнэ.— Түрэл колхоздоо ерэхэдээ, нилээд бэрхэтэй, хүшэр хүндэ байдал хараа hэм. Трактор, комбайнуудые жолоодохо хүнүүдэй дуталдаhан тула тракторист болоhон хүм. Тиигээд лэ дайнай дүүрэтэр тракторист, комбайнераар ажаллааб.

Дайнай hүүлээрхи жэлнүүдтэ В. Е. Чагдоржапова Братска ГЭС-эй барилгада хабаадана. Тэндэ эрхим hайнаар хүдэлжэhэнэйнгөө түлөө Хүндэлэлэй олон грамотануудаар шагнагдаhан.

Һүүлэй 14 жэлэй туршада хэлхээ холбоондо hайнаар хүдэлнэ. Мүнөө Улаан-Үдэ хотын хэлхээ холбооной 37-дохи таhагые даажа ябана.

Нёдондо декабрь hарынгаа пенсиин мүнгые Эб найрамдалай жасада дамжуулхадаа: «Дайнай аюулые hэргылэн зайсуулха мүнөө ушархын шухала асуудал гээшэ. Энэ нангин хэрэгтэ би өөрынгөө багахан хубитые оруулнаб», — гэжэ Валентина Егоровна хэлээ hэн.

А. ИВАНОВ, почтамтын оператор.

Улаан-Үдэ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Совет эхэнэрнүүдтэ» — Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Хандалга. «КПСС-эй Центральна Комитедтэ»—ТАСС-ай материал. (Эхининь). СССР-эй арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Совэдэй 1984 оной мартын 4-дэ үнгэрhэн hунгалтын дүнгүүд тухай Центральна hунгуулиин комиссиин мэдээсэл.

Хоёрдохи хуудаhанда: «КПСС-эй Центральна Комитедтэ» — ТАСС-ай материал (Түгэсхэлынь). «Центральна hунгуулиин комиссиин мэдээсэл». «Хүгшэн эжын онтохонуудтай олонууд» — М. Бекетовэй статья.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: «Һайндэрэй сэсэгүүд» — Н. Ефимовэй фото-мэдээсэл. «Мартын 8-ай эхэнэрнүүд» — Ч. Гомбонэй статья. Редакцида ерэhэн бэшэгүүд тухай бодомжоо.

СЭНХИР ЭКРАН

ЭХЭНЭРНҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Эжынгээ амаршална гэбэл». 10.25 — «Футбол». УЕФА-гэй 1/4 финалай кубок «Андерлехт» (Бельги)—«Спартак» (Москва). Бельгиhээ дамжуулга. 11.55 — «Мүнөөдэр — Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр». 12.40 — «Г. Берлиоз. Римский чарнавал». 12.50 — «Сто радостей или Книга великих открытий» —уран hайханай фильм. 13.55 Поэтессэнүүд шүлэгүүдээ уншана. 14.25—«Футболоор Европын чемпионуудай 1/4 финалай кубок. «Динамо» (Минск) — «Динамо» (Бухарест) (2-дохи тайм). 15.10 — 15.25 — «Забhарлалга. 15.25 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 15.40 — «Циркын арена дээрэ». 16.45 — «Футболоор к. богта хүртэгшэдэй 1/4 финалай кубок. «Порто» (Португали) — «Шахтер» (Донецк). Португалиhаа дамжуулга. 18.15—Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр—Мартын 8 до зорюулагдаhан концерт «ССР Союзэй Гүрэнэй академическа Ехэ театрhаа дамжуулга». 22.00 — «Хабара туряа, басагад». 22.00 — «Время». 22.30 — «Һайндэрэй концерт». (00.30 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00 — «Үглөөнэй гимнастика». 9.20 — **«Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын үдэр— мартын 8-да зорюулагдана».** —баримтата телефильмнүүд. 10.15 — «Ф. Шопенэй зохёолнууд». 10.50 — «Сказка про Бага и его маму», «Почему у ласточки хвост рожками» — мультфильмнүүд. 11.20 — «Гэр бүлэ ба hургуули» — тележурнал. Юрий Алексеевич Гагаринай түрэhөөр 50 жэлэй ойдо тусхай хүдэлмэрэй бэлиг шэдабари. 12.20—«Агууехэ арадай ухаан». 13.15 — «Ленинградай телевидени болон радиогой эстрадно-симфоническа оркестрэй концерт. 13.55—«Азбука мудрости»—уран hайханай телефильм. 15.10—«Останкинэдэхи концертнэ студида

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-68-76 отделы: партийной жизни — 2-44-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-34-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 5... Н-01354. Заказ № 58. Индекс 0484...